ယ္ခုအခါကျွန်ုပ်၏သားတပည့်ဖြစ်သူ ဘာသာရေး၊ ပညာရေးတွင် လုပ်ကိုင်လျှက်ရှိသော- မဒီနသုလ်အုလူးမ် အရဗီတက္ကသိုလ် အထက်တန်းပြဆရာ တပါးဖြစ်သည့် မောင်လာနာမွဖ်သီဟိဒ်မှ ဗာဗ် များ၏ خاصية ကိုပြန်ဆို ရေးသားပြုစုပြီးဖြစ်၍ ဝမ်းသာအားရကျေနပ်ပါသည်။ မောင်လာနာ့အား အထူး ကျေးဇူးတင်မိပါသည်။ အရဗီစာပေကို ထိရောက်စွာ တတ်မြောက်သင်ယူလိုသူများအဖို့ အထူးဆုလဒ်ကြီးပင်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။

အရဗီကျောင်းများ၏ အခြေခံများတွင် صرف ပညာရပ်အဆင့် (၃/၄) တို့၌ ဤစာအုပ်အား ပြဋ္ဌာန်းသင်ကြားပေးခြင်းတို့ဖြင့် ကျောင်းသားများကို များစွာ အကျိုးရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။ မောင်လာနာဆပ်မှလည်း နောက်နောင်တွင် ကျောင်းသုံးဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာစာအုပ်များ ထုတ်ပြန်နိုင်ပါစေဟု ဒိုအာပြု ပို့အပ်ပါသည်။

ရှိက်ခ်ွလ်ဟဒီးဆ် အလ်ဟာဂျ်မောင်လာနာ ဂျမာလွတ်ဒီးန်

ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီး

အဇီဇီယာ အစ္စလာမ့်အရဗီတက္ကသိုလ်

مُعِينُ الصَّرْف

عَلٰى خَاصِيَّاتِ الْأَبْوَابْ

بَابْ များ၏ထူးခြားချက်များ

တည်းဖြတ်သူ - အလ်ဟာဂျ် မောင်လာနာ ရမသွာန် - ဦးဘိုတင်

စုစည်းတင်ပြသူ - မောင်လာနာ မွဖ်သီ ဏဟစ်ဒ် - မဒနီ - (တောင်ကြီး)

علم الصرف ۴

معين الصّرف

على

خاصيّات الابواب

باب များ၏ထူးခြားချက်များ

علم الصّرف ٤

တည်းဖြတ်သူ – အလ်ဟာဂ်မောင်လာနာရမသွားန် – ဦးဘိုတင် – ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီး (ငြိမ်း)

စုစည်းတင်ပြသူ – မွဖ်သီမိုဟမ္မဒ်ဓာဟိဒ် – မဒနီ – (တောင်ကြီး)

خاصيات

خاصيات

– တည်းဖြတ်သူ၏အမှာစာ –

အလ်ဟာဂျ် မောင်လာနာ ရမဇွာန် – ဦးဘိုတင် – (ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီးငြိမ်း)

نحمده و نصلى على رسوله الكريم ــ أمّا بعد

လေးစားအပ်ပါသော စာရှုသူအပေါင်းတို့ခင်ဗျား !

ယခုမိတ်ဆွေ၏ လက်ဝယ် ရောက်ရှိနေသော ကျမ်းစာငယ်မှာ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး–ပျော်ဘွယ်မြို့နယ်–ယင်းတော်ရွာရှိ မဒီနသုလ်အုလူးမ် အရဗီတက္ကသိုလ်တွင် ဒေါင်ရာဟ်ဟဒီးဆ်တန်း၌ သာသနာ့ပညာများကို သင်ကြားပို့ချနေသော ကျွန်တော်၏တပည့်ရင်း မောင်လာနာမွဖ်သီမိုဟမ္မဒ်ဇာဟစ်ဒ်(ဆွာဟိဗ်) စီစဉ်ရေးသားထားသော خاصيات الأبواب ကျမ်းငယ်တစ်စောင်ဖြစ်ပါသည်။

မွဖ်သီဆပ်သည် ငယ်စဉ်ကျောင်းသားဘဝမှ စ၍ ယနေ့တိုင်သာသနာ့ပညာ ဆည်းပူးရာတွင် သူမတူအောင် နိုက်နိုက်ချွတ်ချွတ်တိတိကျကျ လေ့လာလေ့ရှိပြီးသာသနာ့ကျောင်းတော်ကြီးများတွင် သင်ကြားလျှက်ရှိသော فُنونات ဘာသာရပ်များကို အကျိုးရှိစေမည့်အထောက်အကူပြုစာပေများကို မြောက်များစွာထုတ်ဝေပြီး ဖြစ်ပါသည်။

ယခုမှာလည်းအရဗီစာပေ၏ဘာသာရပ်များတွင် صرف ဂိုဏ်းစဉ်ပညာရပ် မှ တစိတ်တဒေသဖြစ်သော خاصيات الأبواب နှင့်ပတ်သက်သည့်ကျမ်းငယ်ကို အရဗီကျောင်းကြီးများတွင်ပညာသင်ကြားလျှက်ရှိသောကျောင်းသား/သူ

များအတွက်အကျိုးရှိစေရန်အလို့ငှာထပ်မံ ထုတ်ဝေလိုက်ပါသည်။ الحمد لله

ဤကျမ်းငယ်အား လေ့လာကြည့်ရှု တည်းဖြတ်ပေးရန် ကျွန်တော့်အား တာဝန်ပေး၍ ကြည့်ရှုစစ်ဆေးကြည့်ရာ တိုတိုတုတ်တုတ်နှင့် အရေးကြီးသောအကြောင်းအရာများကို ဖော်ပြထားပြီး မှန်ကန်ကြောင်းထောက်ခံအပ်ပါသည်။

ဤကျမ်းငယ်တွင်ပါဝင်သော صرف ပညာ၏ مسئلة များကိုကျွမ်းကျင်နားလည်မှုမရှိဘဲ– အရဗီစာပေကိုနားလည်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။

ထို့ကြောင့်မြန်မာပြည်အဝှမ်းရှိအရဗီစာပေကိုလေ့လာဆည်းပူးနေကြသော ကျောင်းသား/သူ များအနေနှင့်ဤကျမ်းငယ်ကို စိတ်ဝင်တစားလေ့လာကြရန်နှင့် ဤကျမ်းကိုပြုစုသူမွဖ်သီဆပ်အား ဆထက်တမ်းပိုးတိုး၍သာသနာ့စာစဥ်များကိုပြုစုရေးသားနိုင်ပါစေဟု ဆုမွန်ဒိုအာပြုရင်း ....

29/10/2018

အလ်ဟာဂျ်မောင်လာနာရမသွားန်-ဦးဘိုတင်

ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီး(ငြိမ်း) - ယင်းတော်

- အမှာစာ -

ရှိက်ခ်ုလ်ဟဒီးဆ် အလ်ဟာဂျ် မောင်လာနာ ဂူလာမွတ်ဒီးန် ဆွာဟိဗ် (မဒနီ)

ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီး အဂီဂီယာ အစ္စလာမ့်အရဗီတက္ကသိုလ်

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده والصلاة والسلام على من لا نبى بعده وعلى آله أجمعين .

အစ္စလာမ် ဘာသာဝင်များအဖို့အမိဝမ်းမှကျွတ်သည့်နေ့မှစ၍နောက်ဆုံးထွက်သက်ထိ ဆက်ဆက် ထိတွေ့ရမည့် ရှဟာဒါသ်ကလေမဟ်သည် အရဗီ(အရစ်) စာပေပင်ဖြစ်ပါသည်။

ရှေးတမန်တော်များထံ ထုတ်ပြန်ချမှတ်သည့် ကျမ်းစာများသည်အရဗီစာပေနှင့်သာ ဖြစ်ကြောင်းသာဝကကြီးအိဗ်နအဗ္ဗားစ်သွင်ကမိန့်ဆိုခဲ့သည်။ တမန်တော်မြတ်မိုဟမ္မဒ် ﷺ သည် အရစ်လူမျိုးဖြစ်သကဲ့သို့ ကုရ်အာန်ကျမ်းတော်မြတ်သည်လည်းအရစ်စာပေနှင့်သာဖြစ်ရှိသည်။နောင်အာခေရသ် တွင်ပြောဆိုရမည့် ဘာသာစကားသည်လည်းအရဗီစကားပင်ဖြစ်သည်။ထိုစာပေသည် لغة - صرف - نحو များအပြင် فصاحة - بلاغة စသည့်စသည့် ဘာသာရပ်များလည်းပါဝင်လျှက်ရှိခြင်းနှင့်အတူသိမ်မွေ့နက်နဲကြွယ်ဝသော၊ရှေးအကျဆုံးသောစာပေဖြစ်ခြင်းတို့ကြောင့်ဂန္ထဝင်စာပေဖြစ်ရုံသာမက ဂုဏ်တော်အနန္တ၊ ဝိဘက်တော်အနန္တနှင့်ပြည့်စုံတော်မူသောအလ္လာဟ်အရှင်မြတ်၏ရုံးတော်စာပေဖြစ်ခြင်းတို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့မွတ်စ်များအဖို့ ဤစာပေကို ချစ်ခင်

လေးစားတန်ဖိုးထားရပေမည်။

အရဗီစာပေကိုလေ့လာဆည်းပူးသင်ကြားလိုသူများသည် ဦးစွာပထမ အဓိကကျသည့် نحو — صرف — لغة စသည့်အခြေခံဘာသာရပ်များကို ကျွမ်းကျင်အောင်သင်ယူဆည်းပူးရပေမည်။၎င်းဘာသာရပ်များတွင် صـــــرف ဘာသာရပ်သည်လွန်စွာခက်ခဲနက်နဲကျယ်ပြန့်သော ဘာသာရပ်ဖြစ်သည်။ယင်းတို့တွင် (خـــاصيـــات الأبواب) بـــاب များ၏ထူးခြားမှုများသည်များစွာအရေးပါလှပေသည်။ بـــــاب ပြောင်းလဲမှုအပေါ်အဓိပ္ပါယ်များပြောင်းလဲပေသည်။ بـــــاب ၏ خــــاصيــــات ကိုနားမလည်ပါကအဓိပ္ပါယ်ပြန်ဆိုရာတွင် မှန်ကန်မည်မဟုတ်ပေ ကျွန်ုပ်တို့အာလင်မ်များမှ အချို့သည် بـــاب ၏ خــــاصيــــات များကိုလေ့လာဆည်းပူးမှုအားနည်းနေသည်ကိုတွေ့ရသည့်အတွက်ကြောင့်ကျွန်ုပ်သည်လွန်ခဲ့သည့်နှစ်များစွာကပင် بـــاب များ၏ خـــاصيـــات ကိုပြန်ဆိုရေးသားရန်စိတ်ဆန္ဒများမကြာခဏပေါ်ပေါက်ခဲ့သော်လည်း မရေးဖြစ်ခဲ့ပါ။

ယခုအခါကျွန်ုပ်၏သားတပည့်ဖြစ်သူ ဘာသာရေး၊ ပညာရေးတွင်လုပ်ကိုင်လျှက်ရှိသော- မဒီနသုလ်အုလူးမ်အရဗီတက္ကသိုလ်အထက်တန်းပြဆရာတပါးဖြစ်သည့် မောင်လာနာမွဖ်သီဇာဟိဒ်မှ بـــــاب များ၏ خـــــاصية ကိုပြန်ဆိုရေးသားပြုစုပြီးဖြစ်၍ဝမ်းသာအားရကျေနပ်ပါသည်။မောင်လာနာ့အားအထူးကျေးဇူးတင်မိပါသည်။အရဗီစာပေကိုထိရောက်စွာတတ်မြောက်သင်ယူလိုသူများအဖို့အထူးဆုလာဒ်ကြီးပင်ဖြစ်သည်ဟုဆိုခြင်ပါသည်။

خاصيت

အရဗီကျောင်းများ၏အခြေခံများတွင် صرف ပညာရပ်အဆင့်(၃/၄) တို့၌ဤစာအုပ်အားပြဋ္ဌာန်းသင်ကြားပေးခြင်းတို့ဖြင့်ကျောင်းသားများကိုများစွာ အကျိုးရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။မောင်လာနာဆပ်မှလည်းနောက်နောင်တွင်ကျောင်း သုံးဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ/ဘာသာရေးဆိုင်ရာစာအုပ်များထုတ်ပြန်နိုင်ပါစေဟု ဒိုအာပြု ပို့အပ်ပါသည်။

ရှိုက်ခ်ခွလ်ဟာဒီးဆ် အလ်ဟာဂျ်မောင်လာနာ ဂျမာလွတ်ဒီးန်

ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီး

အဇီဇီယာအစ္စလာမ့်အရဗီတက္ကသိုလ်

– အမှာစာ –

ရှိက်ခ်ခွလ်ဟဒီးဆ်အလ်ဟာဂျ်မောင်လာနာယူနုတ်စ် – ဦးစိုးသိန်း – ဆွာဟိဗ်(မဒနီ)

ပေါ်ဒါယသုလ်အုလူးမ်အစ္စလာမ့်အရဗီတက္ကသိုလ် – ရမည်းသင်းမြို့

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذى فضل بنى آدم بالعلم والعمل على جميع العالم . والصلاة و السلام على محمد سيد العرب والعجم وعلى آله وأصحابه ينابيع العلوم والحكم وبعد —

အစ္စလာမ့် သာသနာတော်၏ ကျင့်ရန် ကျဉ်ရန် ပညာတ်တော်များကို ကုရ်အာန်ကျမ်းတော်မြတ်နှင့်တမန်တော်မြတ် ﷺ ၏ဟဒီးဆ်တော်များမှ ထုတ်နုတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။တတ်သိနားလည်း၊ လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်းသည် သာသနာတော်၏ အဓိကအချက်ပင်ဖြစ်သည်။သာသနာ့ကျောင်းတော်များဖွင့်လှစ်သင်ကြားခြင်း၏အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာလည်းဤသည်ပင်ဖြစ်သည်။သာသနာတော်၏ ဥပဒေကျမ်းဖြစ်သည့် ကျမ်းတော်မြတ်ကုရ်အာန်၊ တမန်တော်မြတ် ﷺ ၏ဟဒီးဆ်ကျမ်းတော်များ၊ ဆွဟာဗဟ် رضـ များနှင့် သာဗေအီ رحـ သခင်ကြီးများ၏ ကျင့်သုံးမှုဖြတ်ထုံးကျမ်းဂန်များသည် မူရင်းအရဗီစာပေဘာသာရပ်ပင်ဖြစ်သည်။အဆိုပါအရဗီစာပေကျမ်းစာများကိုသဘောပေါက်နိုင်ရန် لغة ـ ادب ـ صرف ـ نحو စသည့်ဘာသာရပ်များကို တတ်သိရှိရန်လွန်စွာအရေးကြီးပေသည်။

مصدر ခေါ် မူရင်းစာလုံးများ၊ ၎င်းမှ أفعال ကြိယာပြစကားလုံးများ၊ တခုကိန်း၊ နှစ်ခုကိန်း၊ အများကိန်း၊ သူ/သူမ၊ အသင်/အသင်မ၊ ကျွန်တော်/ကျွန်မစသည့်

ကိန်းများ၊ ကွဲထွက်သုံးနှုန်းပုံများ၊ ကာလသုံးပါးပေါ်အခြေခံ၍ ကြိယာပြောင်းလွဲသုံးစွဲပုံ၊ اسم ခေါ် နာမ်စကားလုံးများဖြစ်သည့် ပြုလုပ်သူပြနာမ်၊ ပြုလုပ်ခံရသူပြနာမ်၊ ပြုလုပ်သည့် အချိန်နေရာပြနာမ် စသည်တို့ပြောင်းလွဲသုံးစွဲသည့်ပုံစံများကို صرف ပညာဖြင့်သာ သိရှိရပေမည်။باب ခေါ် မူရင်းအက္ခရာတူပြီးသုံးနှုန်းသည့်ပုံစံအနည်းငယ်ပြောင်းလွဲသွားခြင်းအပေါ်ထူးခြားစွာအဓိပ္ပါယ်ပြောင်းလွဲသွားပုံများကိုလည်း၎င်းပညာရပ်မှသိရှိနားလည်ရမည်ဖြစ်သည်။အစ္စလာမ့်သမိုင်းတွင် ခိုလာဖာအေ့ရာရှေဒီးန်လေးပါးအနက် ဒုတိယခလီဖ္ဖာ သမ္မတကြီးဟာဇရသ်အုမရ်၏ခေတ်သမယက ဂျနာဇဟ်တခုသို့ရောက်လာသောပုဂ္ဂိုလ်တဦးက သခင်ကြီးအား مَنِ الْمُتَوَفِّى (အသက်ကိုမည်သူနတ်သနည်း)ဟုအဓိပ္ပါယ်ရသော စကားလုံးဖြင့်မေးမြန်းခဲ့ရာသခင်ကြီးက الله အရှင်မြတ်ဖြစ်တယ်လို့အဖြေပေးခဲ့လေသည်။နောက်မှ ၎င်းသူဘာကိုရည်ရွယ်ပြီးမေးမြန်းသည်ဆိုတာကို စူးစမ်းလေ့လာသောအခါ مَنِ الْمُتَوَفَّى (သေဆုံးသူမည်သူနည်း)ဟုမေးမြန်းခြင်းဖြစ်ကြောင်းသိရှိရသည်။စကားလုံးဖွဲ့စည်းပုံတူသောလည်းဇဘာရ်နှင့်ဇေရ်အပြောင်းအလဲဖြစ်သွားခြင်းအပေါ် အသက်နတ်သိမ်းသူနှင့်အသက်နတ်သိမ်းခြင်းခံရသူဟူ၍ အဓိပ္ပါယ်ခြားနားသွားခြင်းဖြစ်သည်။၎င်းသည်စကားပြောဆိုမှုအခြေအနေမှားယွင်းမှုကြောင့်ဖြစ်သည်။

၎င်းအတွက်صرف ပညာရပ်သည်အစ္စလာမ်သာသနာ့ဥပဒေကျမ်းတော်များတွင်မှု အဘယ်မျှအရေးကြီးမည်ကိုစဉ်းစားနိုင်ရန်ဖြစ်သည်။၎င်းမျှအရေးကြီးသော صرف ပညာရပ်ဆိုင်ရာကျမ်းကိုယင်းတော် မဒီနသုလ်အုလူးမ်အရဗီတက္ကသိုလ်၏

خاصيات

အထက်တန်းပြဆရာတဦးဖြစ်သူ ကျွန်တော်၏ သာသနာ့ညီနောင် မောင်လာနာ မွဖ်သီ မိုဟမ္မဒ် ဇာဟိဒ် ဆွာဟိဗ် زيـــدمـــجـــدهـــم (မဒနီ+မဟ်မူဒီ) က معين الصرف على خاصيات الأبواب အမည်ဖြင့် အထက်အကြီးအကဲ သာသနာ့ ပညာရှင်ကြီးများရေးသားပြုစုခဲ့သော ခိုင်မာသည့်ကျမ်းစာများမှ ရှာဖွေစုဆောင်း၍ ရေးသားပြုစုထားပါသည်။အစ္စလာမ်သာသနာတော်၏ အဓိက ကျမ်းစာများကို နည်း စနစ်မှန်ကန်စွာဖြင့် နားလည်လိုသူများနှင့်အရဗီစာပေတတ်မြောက်လိုသူများအတွက် လွန်စွာအကျိုးပြုမည့် صـــرف ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ ကျမ်းငယ်တစောင်ဖြစ်ပါသည်။

ရေးသားပြုစုသူ ကူညီပံ့ပိုးသူများနှင့်ဤကျမ်းစာဖြင့် အကျိုးခံစားမည့်သူ အားလုံးကို အလ္လာဟ်အရှင်မြတ်သခင်သည် သာသနာ့အေလင်မ်တိုးပွားမှုနှင့် နစ်ဘဝ အောင်မြင်မှုရမည့်ကျင့်သုံးမှုများပြုလုပ်နိုင်စွမ်း ချီးမြှင့်ပေးသနားတော်မူပါစေ။ **آمين**

ရေးသားပြုစုသူ မွဖ်သီအားယခုကဲ့သို့ထူးကဲသောသာသနာ့အကျိုးပြုစာအုပ်/ စာပေကျမ်းစာများကိုဆက်လက်၍ရေးသားပြုစုနိုင်စွမ်းချီးမြှင့်ပေးသနားတော်မူပါစေ။

اللهم زد فزد — آمين يارب العالمين برحمتك ياارحم الراحمين

والحمدلله رب العالمين .

ရှိုက်ခ်ခွလ်ဟဒီးဆ်အလ်ဟာဂျ်မောင်လာနာယူနွတ်စ်-ဦးစိုးသိန်း

ဟေဒါယသုလ်အုလူးမ်အစ္စလာမ့်အရဗီတက္ကသိုလ်-ရမည်းသင်း

ပန်ကြားလွှာ

إنّ الحمدلله والصلاة والسلام على خاتم الأنبياء وعلى أصحابه الأتقياء أما بعد۔

လူသားများကိုသာသနာ့အသိဉာဏ်ပေးသနားတော်မူသော အလ္လာဟ်အရှင်မြတ်ကိုဦးစွာ ကျေးဇူးတင်ပါသည်။သာသနာ့ပညာရှာဖွေသော ကျောင်းသားများနှင့် အရဗီ ပညာရပ်ကိုလေ့လာသောသူတိုင်းအတွက် صرف ပညာရပ်ဖြစ်သော باب များပြောင်းလွဲခြင်းကြောင့်အဓိပ္ပါယ်များ များစွာပြောင်းလွဲသွားခြင်းကိုသိရှိရန်လွန်စွာအရေးကြီးပေသည်။ တဖန် بـــاب များ၏ထူးခြားချက်များကို အမိစကားဖြင့် ရေးသားထားသောစာအုပ်ကိုမှ လေ့လာလိုသူများအတွက်ဤစာအုပ်သည်အဖော်မွန်ကောင်းတအုပ်ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။

ဤစာအုပ်ကိုလေ့လာသူ(သို့)သင်ယူသူ(သို့)သင်ပေးသူများသည်စာအုပ်ပါအချို့နေရာများ၌ နားလည်းမှုခက်ခဲပါကဖော်ပြထားသည့် ဥပမာများကိုအဓိကထားကြည့်၍လေ့လာ၊ သင်ပေး ပါက ပိုမိုအဆင်ပြေလိမ့်မည်ဟုအကြံပြုအပ်ပါသည်။

ဤစာအုပ်ဖြင့်လူတချို့ပင်အကျိုးခံစားမှုရရှိပါသည်ဆိုလျှင်ကျွန်တော်အတွက် များစွာ အကျိုးစဝါးဗ်ရရှိလိမ့်မည်ဟု(အလ္လာဟ်ရှင့်ရဟ်မသ်ကို)မျှော်လင့်ပါသည်။ကျွန်ုပ်နှင့် ကျွန်ုပ်၏ဆရာသွင်များ၊ စာပြုပြင်ပေးကြသောဆရာသွင်များနှင့် အတူရေးသားစာစီရာတွင် အသေးစိတ် ကိုယ်စွမ်း၊ ဉာဏ်စွမ်းဖြင့်ကူညီပေးခဲ့ကြသော မိတ်ဆွေသူငယ်ချင်းများအားလုံးကိုပါ အလ္လာဟ်အရှင် علم ၏ نور ကိုချီးမြှင့်၍နစ်ဘဝလုံးတွင်အောင်မြင်မှုပေးသနားတော်မူပါစေ။ (آمين)

မိုဟမ္မဒ်ဇာဟိဒ်-မဒနီ

خاصيات

بسم الله الرحمن الرحيم

الباب الاوّل

اسم ၏အခန်း

☆ اسم -၃- မျိုးရှိလေသည်။ ☆

၁- جامد　၂- مصدر　၃- مشتق

اسم جامد - ဆိုသည်မှာ၎င်းသည် အခြားမည်သည့်စာလုံးမှခွဲထွက်လာ စာလုံးမဟုတ်ပါ။၎င်းမှလည်း အခြားမည်သည့်စာလုံးမှျ မခွဲထွက်ပါ။

☆ اسم جامد သုံးမျိုးရှိသည် ☆

၁- ثلاثی　၂- رباعی　၃- خماسی

အထက်ပါ-၃-မျိုးမှ တမျိုးစီ၌ مجرد နှင့် مزیدفیه ဆိုပြီးနှစ်မျိုးစီလာရှိလေသည်။စုစုပေါင်း ခြောက်မျိုးဖြစ်လေသည်။

၁- ثلاثی مجرد　၂- رباعی مجرد　၃- خماسی مجرد

၄- ثلاثی مزید فیه　၅- رباعی مزید فیه　၆- خماسی مزید فیه

ثلاثی

၁။ ။ ثلاثی مجرد ဆိုသည်မှာ حرف زائد အပိုအက္ခရာမရှိဘဲ حرف اصلی မူရင်းအက္ခရာသုံးလုံး ရှိသော اسم ကိုခေါ်သည်။

၄င်းသည် ‌وزن -၁၀- ခုရှိသည်---

(၁) فَلْسٌ-ပိုက်ဆံ (၂) فَرَسٌ-မြင်း (၃) كَتِفٌ-လက်ပြင် (၄) عَضُدٌ-လက်မောင်း

(၅) حِبْرٌ-မှင် (၆) عِنَبٌ-စပျစ်သီး (၇) اِبِلٌ-ကုလားအုပ်

(၈) قُفْلٌ-သော့ခလောက် (၉) صُرَدٌ-ငှက်ငယ် (၁၀) عُنُقٌ-လည်ဂုတ်

၂။ ။ثلاثی مزیدفیه-ဆိုသည်မှာ حرف أصلی သုံးလုံးထက်သာပိုသော

اسم ကိုခေါ်လေသည်။၄င်း၏ وزن များသည်များစွာရှိလေသည်။

ဥပမာ-بِطِّيْخٌ-ဖရဲသီး၊ جَاسُوْسٌ-ရဲသား/စုံထောက်

رُباعی

၁။ ။رباعی مجرد ဆိုသည်မှာ حرف زائد မပါရှိဘဲ حرف أصلی လေးလုံးရှိသော اسم ကိုခေါ်လေသည်။၄င်းတွင် كلمة لام နှစ်လုံးထပ်၍လာလေသည်။ဥပမာ-فَعْلَلَ ၄င်းတွင် وزن -၅- ခုရှိလေသည်။

(၁) جَعْفَرٌ-ဂျအ်ဖရ် (၂) دِرْهَمٌ-ဒိရ်ဟမ်ငွေ (၃) زِبْرِجٌ-အလှအပ

(၄) بُرْثُنٌ-အသားစားသတ္တဝါများ၏ခြေသည်းလက်သည်း။

(၅) قِمَطْرٌ-သေတ္တာ

၂။ ။رباعی مزید فیه-ဆိုသည်မှာ မူရင်းအက္ခရာလေးလုံးရှိပြီးအပိုအက္ခရာပါသော اسم ကိုခေါ်သည်။၄င်း၏ وزن များမှာ အလွန်အလွန်နည်းပါးလေသည်။ ဥပမာ-مَفْعَلُوْلٌ-مَنْجَنُوْقٌ - فَعَلَلُوْتٌ-عَنْكَبُوْتٌ

خماسى

၁။ ။حرف أصلى خماسى مجرد-ဆိုသည်မှာ حرف زائد မပါရှိဘဲ ငါးလုံးပါသော اسم ကိုခေါ်သည်။ ၎င်းတွင် وزن -၄- ခုရှိလေသည်။

(၁) سَفَرْجَلٌ (၂) قُذَعْمِلٌ (၃) جَحْمَرِشٌ (၄) قِرْطَعْبٌ

၂။ ။خماسى مزيد فيه-ဆိုသည်မှာ حرف أصلى ငါးလုံးရှိပြီး حرف زائد ပါသော اسم ကိုခေါ်လေသည်။၎င်းတွင် وزن ငါးခုရှိလေသည်။

(၁) عَضْرَفُوطٌ (၂) قَبَعْثَرَى (၃) قِرْطَبُوسٌ

(၄) خَنْدَرِيسٌ (၅) خُزَعْبِيلٌ

မှတ်ချက်။ ။(က) خماسى ဖြစ်သော فعل တခုတွင် حرف زائد နှင့် ضمير بارز ဆက်တွဲပါက နတ်လျှာ၌လေးလံမှုကိုဖြစ်စေသည့်အတွက် فعل များသည် باب خماسى မှ فعل များ မလာပါ။

မှတ်ချက်။ ။(ခ)اسم တိုင်းတွင် حرف زائد(အပိုအက္ခရာ)များသည် လေးလုံးထက်မသာပိုပေ။

မှတ်ချက်။ ။(ဂ) اسم တိုင်းတွင် حرف (အက္ခရာ)များသည်-၇-လုံးထက်မသာပိုရပေ။ဤအတွက် ثلاثى مزيدفيه တွင် မူရင်းအက္ခရာအပြင်အပိုအက္ခရာလေးလုံးထိသာ ရှိနိုင်ပေသည်။

ဥပမာ- အပိုအက္ခရာတလုံးရှိသော- ဥပမာ- حِمَارٌ

အပိုအက္ခရာနှစ်လုံးရှိသော- ဥပမာ- مِقْوَالٌ

အပိုအက္ခရာသုံးလုံးရှိသော- ဥပမာ- مُسْتَنْصِرٌ

အပိုအက္ခရာလေးလုံးရှိသော-ဥပမာ- اِسْتِنْصَارٌ

رباعی مزیدفیه တွင် မူရင်းအက္ခရာအပြင်အက္ခရာ သုံးလုံးထိသာ ပိုနိုင်သည်။

ဥပမာ- အပိုအက္ခရာတလုံးရှိသော-ဥပမာ- قَنْفَجَرٌ

အပိုအက္ခရာနှစ်လုံးရှိသော-ဥပမာ- مُتَدَحْرِجٌ

အပိုအက္ခရာသုံးလုံးရှိသော-ဥပမာ- عَبُوْثَرَان

خماسی مزیدفیه တွင်မူရင်းအက္ခရာအပြင်အက္ခရာနှစ်လုံးထိ သာပိုနိုင်သည်။

ဥပမာ- အပိုအက္ခရာတလုံးရှိသော-ဥပမာ- عَضْرَفُوْطٌ

အပိုအက္ခရာနှစ်လုံးရှိသော-ဥပမာ- اِصْطَفْلِيْنَ

اسم مصدر

اسم مصدر-ဆိုသည်မှာ ၎င်းမှ اسم နှင့် فعل များခွဲထွက်လာသည့် اسمကို مصدر ဟုခေါ်သည်။ ဥပမာ- اَلْغَسْلُ - ဆေးကြောခြင်း။

ثلاثی مجرد - မှလာသော مصدر များ၏ وزن များသည်-၅၀-နီးပါးခန့်ရှိ လေသည်။၎င်းတို့မှာအောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

مصدر اسم ၏ وزن များ

باب	معانی	مثال	اوزان
نصر ينصر	သတ်ဖြတ်ခြင်း	قَتْلٌ	فَعْلٌ
نصر	အမိန့်ဖီဆန်ခြင်း	فِسْقٌ	فِعْلٌ
نصر	ကျေးဇူးတင်ခြင်း	شُكْرٌ	فُعْلٌ
سمع	သနားကြင်နာခြင်း	رَحْمَةٌ	فَعْلَةٌ
سمع	မြေ လူးပေခြင်း	كُدْرَةٌ	فُعْلَةٌ
نصر	ပျောက်ဆုံးသောအရာကိုရှာဖွေခြင်း	نِشْدَةٌ	فِعْلَةٌ
نصر	ရှာဖွေခြင်း	طَلَبٌ	فَعَلٌ
ضرب	ကြိုးမိန့်ပေးခံရခြင်း	خَنِقٌ	فَعِلٌ
ضرب	လွှမ်းမိုးခြင်း	غَلَبَةٌ	فَعَلَةٌ
ضرب	ခိုးယူခြင်း	سَرِقَةٌ	فَعِلَةٌ
كرم	သေးငယ်ခြင်း	صِغَرٌ	فِعَلٌ
ضرب	လမ်းပြခြင်း	هُدًى	فُعَلٌ
فتح	သွားခြင်း	ذَهَابٌ	فَعَالٌ
نصر	ရပ်ခြင်း	قِيَامٌ	فِعَالٌ
فتح	မေးမြန်း/တောင်းခံခြင်း	سُوَالٌ	فُعَالٌ
ضرب	အကြွေးမဆပ်ဘဲနေခြင်း	لَيَّانٌ	فَعْلَانٌ

خاصيات

6

ضرب	လက်မဲ့ဖြစ်ခြင်း	حِرْمَانٌ	فِعْلَانٌ
نصر	ဖိုမမိတ်လိုက်ခြင်း	نَزَوَانٌ	فَعَلَانٌ
ضرب	နေ့လည်ခင်းအိပ်ခြင်း	قَيْلُوْلَةٌ	فَعْلُوْلَةٌ
ضرب	လိမ်ပြောခြင်း	مَكْذُوْبَةٌ	مَفْعُوْلَةٌ
سمع	လက်ခံခြင်း	قَبُوْلٌ	فَعُوْلٌ
نصر	မောက်မာခြင်း	جَبُّوْرَةٌ	فَعُّوْلَةٌ
سمع	လိုလားခြင်း	رَغْبَاءُ	فَعْلَاءُ
سمع	အလွန်လိုလားခြင်း	رَغَبُوْةٌ	فَعَلُوْةٌ
فتح	အလွန်ဖြတ်တောက်ခြင်း	تِقِطَّاعٌ	تِفِعَّالٌ
ضرب	အလွန်လွှမ်းမိုးမှုရှိခြင်း	غُلُبَّى	فُعُلَّى
سمع	ရှောင်ကြဉ်ခြင်း	زَهَادَةٌ	فَعَالَةٌ
ضرب	သိရှိအောင်လုပ်ခြင်း	دِرَايَةٌ	فِعَالَةٌ
ضرب	ရှာဖွေခြင်း	بَغَايَةٌ	فَعَالَةٌ
ضرب	လျှပ်စီးလတ်ခြင်း	وَبِيْصٌ	فَعِيْلٌ
فتح	အဆက်ဖြတ်ခြင်း	قَطِيْعَةٌ	فَعِيْلَةٌ
نصر	ဝင်ရောက်ခြင်း	دُخُوْلٌ	فُعُوْلٌ
سمع	အဖြူနှင့်အနီဘက်သို့ သန်းသောအဝါရောင်	صُهُوْبَةٌ	فُعُوْلَةٌ

خاصيات

مَفْعَلٌ	مَدْخَلٌ	ဝင်ရောက်ခြင်း	نصر
مَفْعِلٌ	مَيْسِرٌ	လောင်းကစားလုပ်ခြင်း	ضرب
مَفْعَلَةٌ	مَسْعَاةٌ(أصل- مَسْعَيَةٌ)	ကြိုးစားခြင်း	فتح
مَفْعِلَةٌ	مَحْمِدَةٌ	ချီးမွမ်းခြင်း	سمع
فَعْلٰى	دَعْوٰى	ကြွေးကြော်ခြင်း	نصر
فُعْلٰى	بُشْرٰى	သတင်းကောင်းပေးခြင်း	نصر
فِعْلٰى	ذِكْرٰى	သတိရတသခြင်း	نصر
تَفْعَالٌ	تَجْوَالٌ	အလွန်လှည့်ပတ်ခြင်း	نصر
فُعْلَانٌ	غُفْرَانٌ	ခွင့်လွှတ်ခြင်း	ضرب
فَعَالِيَةٌ	كَرَاهِيَةٌ	မနှစ်သက်ခြင်း	سمع
مَفْعُولٌ	مَكْذُوبٌ	လိမ်ပြောခြင်း	ضرب
فَاعِلَةٌ	كَاذِبَةٌ	လိမ်ပြောခြင်း	ضرب
مَفْعُلَةٌ	مَمْلُكَةٌ	ပိုင်ဆိုင်ခြင်း	ضرب
فَعَلُوَّةٌ	جَبَرُوَّةٌ	မောက်မာခြင်း	نصر
فَيْعُولَةٌ	كَيْنُونَةٌ	ဖြစ်ခြင်း	نصر
فَعَلُوتٰى	رَغَبُوتٰى	အလွန်လိုလားခြင်း	سمع
فِعِّيلٰى	دِلِّيلٰى	အလွန်ညွှန်ပြခြင်း	نصر

 فائدة အကျိုးကျေးဇူး

فائدة (၁) အကြောင်း مصدر တခုသည်လုပ်ရပ်၊လုပ်ငန်း စသည့်အဓိပ္ပါယ်များပေး ပါက အများပိုင်းငှင်း مصدر သည် فَعَالَةٌ (သို့) فِعَالَةٌ ၏ زون အပေါ် တွင်လာလေသည်။ဥပမာ- دَبَاغَةٌ - كِتَابَةٌ

فائدة (၂) ثلاثى مجرد မှလာသော مصدر ميمى သည် مَفْعَلٌ နှင့် مَفْعِلٌ ၏ وزن အပေါ်တွင်လာလေသည်။ ဥပမာ- مَضْرِبٌ - مَقْدَمٌ နောက်ဆုံးတွင် ءتا လိုက်ပြီး مَفْعَلَةٌ နှင့် مَفْعِلَةٌ ၏ وزن နှင့်လည်းလာ ရှိလေသည်။ ဥပမာ- مَحْمِدَةٌ - مَسْئَلَةٌ

فائدة -၃-(က) فَعْلَةٌ ၏ وزن အပေါ်တွင်လာသော مصدر သည်အကြိမ်အရေ ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။ဥပမာ ضَرَبْتُ ضَرْبَةً (ကျွန်ုပ်တချက်ရိုက်ခဲ့သည်။)

(ခ) فِعْلَةٌ ၏ وزن အပေါ်တွင်လာသော مصدر သည် အမျိုးအစား၏ အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။ ဥပမာ- جَلَسْتُ جِلْسَةَ الْقَارِى (ကျွန်ုပ်ကာရီဆပ်ထိုင်သလိုမျိုးထိုင်ခဲ့သည်)

فائدة -၄- ثلاثى مجرد ၏အပြင်ကျန် باب များ၏ مصدر အားလုံးသည် قياسى များဖြစ်သည်။ ဥပမာ- إستفعالٌ - إستنصار

إفتعال - إجتنابٌ

مجرد ثلاثي ၏ مصدر များသည် سماعى များဖြစ်သည်။

ဥပမာ- نصر - ينصر - نصرًا / قعد - يقعد - قُعودًا

فائدة -၅- ثلاثى مزيد فيه နှင့် رباعى مزيدفيه မှလာသော وزن များမှာ

သီးသန့်သတ်မှတ်ချက်များရှိလေသည်။ပမာဆိုသော်

၁- اِفْتِعَالٌ　　၂- اِسْتِفْعَالٌ

၃- فَعْلَلَةٌ　　၄- تَفَعْلُلٌ

باب تَفْعِيل ၏ مصدر များသည်တခါတရံ تَفْعِلَةٌ ၏ وزن အတိုင်းလာလေသည်။ ဥပမာ- تَجْرِبَةٌ

(က)တခါတရံ فِعَّالٌ - فِعَالٌ ၏ وزن များပေါ်တွင်လဲလာလေသည်။

ဥပမာ- كَذَّبَ . يُكَذِّبُ . تَكْذِيبًا . كِذَابًا . كِذَّابًا

(ခ)တခါတရံ فَعَالٌ ၏ وزن အတိုင်းလာလေသည်။

ဥပမာ- سَلَّمَ . يُسَلِّمُ . تَسْلِيمًا . سَلَامًا

(ဂ)တခါတရံ تَفْعَالٌ ၏ وزن အတိုင်းလာလေသည်။

ဥပမာ- كَرَّرَ . يُكَرِّرُ . تَكْرِيرًا . تَكْرَارًا

(ဃ)တခါတရံ تِفْعَالٌ ၏ وزن အတိုင်းလာလေသည်။

ဥပမာ- بَيَّنَ . يُبَيِّنُ . تَبْيِينًا . تِبْيَانًا

باب فَعْلَلَة မသဒရ များသည်တခါတရံ فِعْلَالٌ ၏ ဝဇန် အတိုင်းလာလေသည်။ဥပမာ- زَلْزَلَ . يُزَلْزِلُ. زَلْزَلَةً . زِلْزَالًا

۞ إسم مشتقّ ۞

اسم مشتق-ဆိုသည်မှာ مصدر မှကွဲထွက်လာပြီး مصدر ၏အဓိပ္ပါယ်နှင့်မူရင်း (مادة) အက္ခရာ မပြောင်းလဲဘဲပုံစံအသစ် ဖြစ်ရှိသွားသော اسم ကိုခေါ်သည်။ ဥပမာ-ရွှေခွက်-ဟုပြောပါက ရွှေသည်ခွက်အဖြစ်ပြောင်းလဲသွားသော်လည်း ရွှေအဖြစ်တော့ကျန်ရှိလေသည်။

اسم مشتق -၆-မျိုးရှိသည်။၎င်းတို့မှာ---

၁-اسم فاعل ၂-اسم مفعول ၃-اسم تفضيل

၄-اسم اله ၅-اسم ظرف ၆-صفت مشبهة

۞ إسم فاعل ۞

اسم فاعل-ဆိုသည်မှာ လုပ်ရပ်လုပ်ဆောင်သောသူ၏အပေါ်ညွှန်ပြသော اسم ကိုခေါ်သည်။ ثلاثى مجرد သည့် اسم فاعل ၌

مذكر အတွက်-- فَاعِلٌ . فَاعِلَان . فَاعِلُوْنَ ၏ဝဇန် အပေါ်လာသည်။

مؤنث အတွက်-- فَاعِلَةٌ . فَاعِلَتَانِ . فَاعِلَات ၏ ဝဇန်အပေါ်လာသည်။

☆ اسم مبالغة ☆

اسم مبالغة၊အလွန့်အလွန်များပြားခြင်းကိုညွှန်ပြသော ဝ ز ن များ

فَعِلٌ	حَذِرٌ	အလွန်ရှောင်ကျဉ်သောသူ
فَعِيلٌ	عَلِيمٌ	အလွန်သိသောသူ
فَعُولٌ	ضَرُوبٌ	အလွန်ရိုက်သောသူ
فَعَّالٌ	اَكَّالٌ	အလွန်စားသောသူ
فُعَّالٌ	قُطَّاعٌ	အလွန်ဖြတ်တောက်သောသူ
مِفْعَلٌ	مِجْزَمٌ	အလွန်ဖြတ်တောက်သောသူ
مِفْعَالٌ	مِجْزَامٌ	အလွန်ဖြတ်တောက်သောသူ
مِفْعِيلٌ	مِنْطِيقٌ	အလွန်ပြောသောသူ
فِعِّيلٌ	شِرِّيرٌ	အလွန်ဆိုးသွမ်းရုပ်မာသူ
فُعَلَةٌ	ضُحَكَةٌ	အလွန်ရယ်မောသူ
فُعَّلٌ	قُلَّبٌ	အလွန်ပြောင်းလဲသူ

اسم مبالغة တွင် مؤنث - مذكر ခြားနားချက်မရှိပေ။တခါတရံသာပို၍များ ပြားခြင်းကိုညွှန်ပြရန်အတွက်နောက်ဆုံးတွင် ة تا အပိုနှင့်လာလေ သည်။ ဥပမာ- عَلَّامَةٌ . فَرُوقَةٌ . مِجْزَامَةٌ

اسم مفعول

اسم مفعول ။ ။ဆိုသည်မှာ လုပ်ရပ်ကျရောက်ခြင်းခံရသော အရာအပေါ်ညွှန်ပြ

သောအသမ ကိုခေါ်သည်။ ഠ ജ

سوهظ ॥ ೮ ၏ ၏ ॥

ಪ್ರ သကြရ ।

مَفْعُوْلٌ . مَفْعُوْلَانِ . مَفْعُوْلُوْنَ အတွက် مذكر

مَفْعُوْلَةٌ . مَفْعُوْلَتَانِ . مَفْعُوْلَاتٌ အတွက် مؤنث ၏

وزن များအပေါ် ၌လာလေသည်။

တခါတရံအောက်ပါ وزن များအတိုင်းလာရှိပါကလည်း مفعول ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေ

သည်။၎င်းတို့မှာ---

فَعُوْلٌ	رَسُوْلٌ	- အဓိပ္ပါယ်မှာ-	مَرْسُوْلٌ ဖြစ်သည်။
فَعِيْلٌ	جَرِيْحٌ	- အဓိပ္ပါယ်မှာ-	مَجْرُوْحٌ ဖြစ်သည်။
فُعُلَةٌ	ضُحُكَةٌ	- အဓိပ္ပါယ်မှာ-	مَضْحُوْكٌ ဖြစ်သည်။

တခါတရံ---

فَعَلٌ	قَبَضٌ	- အဓိပ္ပါယ်မှာ-	مَقْبُوْضٌ ဖြစ်သည်။
فِعْلٌ	ذِبْحٌ	- အဓိပ္ပါယ်မှာ-	مَذْبُوْحٌ ဖြစ်သည်။
فَاعِلٌ	كَاتِمٌ	- အဓိပ္ပါယ်မှာ-	مَكْتُوْمٌ ဖြစ်သည်။

۞ اسم تفضیل ۞

اسم تفضیل -ဆိုသည်မှာသာပိုခြင်း၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသော အရာအပေါ် ညွှန်ပြသော اسم ကိုခေါ်သည်။ ဥပမာ - زيد أفضل من عمرو

اسم تفضیل သည် مذکر အတွက် اَفۡعَلُ . اَفۡعَلاَنِ . اَفۡعَلُوۡنَ . اَفَاعِلُ

၏ مؤنث အတွက် فُعۡلٰى . فُعۡلَيَانِ . فُعۡلَيَاتٌ . فُعَلٌ

وزن များအပေါ် ၌လာလေသည်။

فائدة -၁- اسم تفضیل သည် ثلاثی مجرد အပြင်အခြားသော باب များမှ မလာပါ။အကယ်၍အခြားသော باب များမှအသုံးပြုလိုပါက (أكثر - أشدّ) ကဲ့သို့သောစာလုံးများကို مجرد ၏ مصدر အလျှင်တွင်ထားရှိ၍အသုံးပြုရမည်။

ဥပမာ - زيدأكثر اجتهادًا من عمرو - زيد أقل اكتسابًا من بكر

فائدة -၂- اسم تفضیل ၏ وزن အပေါ်တွင်လာသော اَعۡوَرُ နှင့် اَسۡوَدُ တို့သည် اسم تفضیل များမဟုတ်ပါ။ صفة مشبهة များဖြစ်လေသည်။

۞ اسم آله ۞

اسم آله -ဆိုသည်မှာ ကရိယာအပေါ်ညွှန်ပြသော اسم ကိုခေါ်လေသည်။ اسم آله သည် ثلاثی مجرد ၏အပြင်အခြား باب များမှ မလာပေ။၎င်း اسم آله ၏

مِفْعَلٌ . مِفْعَلاَن . مَفَاعِلُ ---များမှာ ဝ ز ن
مِفْعَلَةٌ . مِفْعَلَتَان. مَفَاعِلُ
مِفْعَالٌ. مِفْعَالاَن . مَفَاعِيلُ

တခါတရံငှင်း اسم آله သည် فِعَالٌ ၏ ဝ ز ن ပေါ်တွင်လည်းလာလေသည်။

ဥပမာ- نِطَاقٌ ခါးပတ်။

۞ اسم ظرف ۞

اسم ظرف- ဆိုသည်မှာ နေရာ(သို့)အချိန်ကိုညွှန်ပြသော اسم ကိုခေါ်သည်။ ثلاثى مجرد ၌ ၎င်း၏ ဝ ز ن များမှာ - مَفَاعِلُ . مَفْعَلاَن . مَفْعَلٌ ဖြစ်သည်။ တခါတရံ باب نصر ينصر မှလာသောအချို့ اسم ظرف များသည် خلاف قياس အရလာလေသည်။ ဥပမာ- مَغْرِبٌ - مَسْجِدٌ

ثلاثى مجرد အပြင်ကျန် باب များမှလာသော اسم ظرف များသည် اسم مفعول ၏ ဝ ز ن များအပေါ်တွင်လာလေသည်။ ဥပမာ-مُعَسْكَرٌ

۞ صفت مشبهة ۞

صفت مشبهة ဆိုသည်မှာ ذات အပေါ်ညွှန်ပြသော اسم ကိုခေါ်သည်။၎င်း၏ ဝ ز ن များသည် سماعى များဖြစ်လေသည်။ صفت مشبهة ၏ကျော်ကြားသော ဝ ز ن အချို့မှာ---

صفت مشبہة၏ ဝွဇန်များ

باب	معانی	مثال	اوزان
كرم	မာကြောသော	خَشِنٌ	فَعِلٌ
سمع	အသိဉာဏ်ရှိသော	نَدُسٌ	فَعُلٌ
ضرب	သောကဖြစ်သော	زِيَمٌ	فِعَلٌ
كرم	ကြီးကျယ်သော	كَابِرٌ	فَاعِلٌ
نصر	ခေါင်းဆောင်	سَيِّدٌ	فَيْعِلٌ
كرم	သတ္တိကြောင်သော	جَبَانٌ	فَعَالٌ
كرم	ဖြူဖွေးသောကုလားအုပ်	هِجَانٌ	فِعَالٌ
كرم	ရဲရင့်သော	شُجَاعٌ	فُعَالٌ
كرم	စွမ်းအားမရှိသော	وَضَّاعٌ	فَعَّالٌ
كرم	ကြီးကျယ်သော	كُبَّارٌ	فُعَّالٌ
ضرب	ဝဖြိုးသော	بِلِزٌ	فِعِلٌ
ضرب	သနားကြင်နာမှုမရှိသူ	حُطَمٌ	فُعَلٌ
كرم	မသန့်ဖြစ်သော	جُنُبٌ	فُعُلٌ
كرم	အနီရောင်ဖြစ်သော	اَحْمَرُ	اَفْعَلُ

صفت مشبهة ၏ ဝဇန်များ

كرم	ကောင်းမွန်သော	حَسَنٌ	فَعَلٌ
سمع	ရေငတ်သောသူ	عَطْشَانٌ	فَعْلَانٌ
سمع	ဝတ်လစ်စလစ်ဖြစ်သော	عُرْيَانٌ	فُعْلَانٌ
كرم	မွန်မြတ်သော	كَرِيْمٌ	فَعِيْلٌ
ضرب	ခွင့်လွှတ်သောအရှင်	غَفُوْرٌ	فَعُوْلٌ
سمع	ရေငတ်သော	عَطْشٰى	فَعْلٰى
سمع	ကိုယ်ဝန်ရှိသော	حُبْلٰى	فُعْلٰى
سمع	သက်ရှိသတ္တဝါဖြစ်သော	حَيَوَانٌ	فَعَلَانٌ
سمع	အနီရောင်ဖြစ်သောသူမ	حَمْرَاءُ	فَعْلَاءُ
كرم	ကိုယ်ဝန် ၁၀ လရှိ သောကုလားအုပ်မ	عُشَرَاءُ	فُعَلَاءُ
كرم	ခက်ခဲသော	صَعْبٌ	فَعْلٌ
سمع	သုံည (ဝ)	صِفْرٌ	فِعْلٌ
كرم	မာကြောသော	صُلْبٌ	فُعْلٌ

۞ خَاصيّات الأبواب ۞

لغة خاصية ၏ ॥ ॥အဓိပ္ပါယ်မှာ خُصُوْصِيَّةٌ သီးသန့်ဖြစ်ခြင်း။

اصطلاحی ॥ ॥အဓိပ္ပါယ်မှာ(အခြားသော باب မှပြောင်းယူသည့်အတွက်) မူရင်းအဓိပ္ပါယ်အပြင် အခြားအပိုအဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်းကိုခေါ်သည်။

ဥပမာ- خَرَجَ -၎င်း၏မူရင်းအဓိပ္ပါယ်မှာ ထွက်ခြင်းဖြစ်သောလည်း باب إفعال မှ ပြောင်း၍ أخرج ဟုယူလာသည့်အတွက်ထွက်စေခြင်း(ထုတ်ခြင်း)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။ဤအတွက်ကြောင့် ၎င်းباب ပြောင်းလဲခြင်းကို خاصية ဟုခေါ်ပါသည်။

فائدة ॥ ॥باب။ များ၏ خاصية ကိုသိရှိခြင်းဖြင့် باب များကို အတိအကျ သိရှိခြင်းနှင့် အဓိပ္ပါယ်များကို နားလည်းခြင်း၌လွယ်ကူမှုဖြစ်စေသည်။

ثلاثی مجرد ၏ باب -၆- ခုမှပထမ باب -၃- ခုဖြစ်သော

ضرب ـ يضرب / سمع ـ يسمع / نصر ـ ينصر တို့သည်-

(၁)အသုံးပြုမှုများခြင်း။

(၂)၎င်း باب -၃- ခုလုံးတွင် ماضی နှင့် مضارع တို့၏ حركة عين كلمة ရှိ များသည်တူညီစွာမလာသည့်အတွက် ၎င်း باب -၃- ခုကို أم الأبواب (သို့) أصل الأبواب ဟုခေါ်လေသည်။

۞ باب نصر ـ ينصر ၏ خاصية များ ۞

ဤ باب ၏အကျော်ကြားဆုံးသော خاصية မှာ مبالغة ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ဆိုလိုသည်မှာ- လူနှစ်ဦးမှ တဦးအပေါ်တဦး အနိုင်ရလိုမှု၏အဓိပ္ပါယ်ကို

ဖော်ထုတ်ရန်အတွက် مفاعلة بـاب ၏နောက်တွင် نصر بـاب ကိုယူဆောင်လာရ ပေမည်။ဥပမာ- خَاصَمَنِي زَيدٌ فَخَصَمْتُهُ ဖိုက်နှင့်ကျွန်ုပ်အငြင်းအခုံဖြစ်ရာ ဖိုက်အပေါ် ကျွန်ုပ်အနိုင်ရရှိသွားခဲ့သည်။

۞ خاصية ၏ باب ضرب . يضرب များ ۞

مِثَال واوى ــ مِثَال يـائـى ــ اَجْـوَف يائى ـ نَاقِص يائى ဤ باب သည် တို့မှ လာပြီး مُفَاعَلَة باب ၏နောက်မှာလာသော مبالغة (သာပိုခြင်း)၏အဓိပ္ပါယ်ကို ပေးလေသည်။

مثال واوى ၏ဥပမာ- وَاعَدَنِي زَيدٌ فَوَعَدْتُهُ ဖိုက်နှင့်ကျွန်တော် ကတိကဝတ်ပြုရာ ကျွန်ုပ်ကတိတည်မှု၌သာပိုခဲ့သည်။

مثال يائى ၏ဥပမာ- يَاسَرَنِي زَيدٌ فَيَسَرْتُهُ ဖိုက်နှင့်ကျွန်တော်လောင်းကစားလုပ်ရာ ကျွန်တော်အနိုင်ရခဲ့သည်။

اجوف يائى ၏ဥပမာ- بَايَعَنِي زَيدٌ فَبِعْتُهُ ဖိုက်နှင့်ကျွန်တော် အရောင်းအဝယ်ပြုလုပ်ရာ ကျွန်ုပ်သာခဲ့သည်။

ناقص يائى ၏ဥပမာ- رَامَانِي زيد فَرَمَيْتُهُ ဖိုက်နှင့်ကျွန်တော် မျှားပစ်ပြိုင်ရာ ကျွန်ုပ် အနိုင်ရခဲ့သည်။

فائدة (၁) مبالغة - လွှမ်းမိုးအနိုင်ရခြင်း၏အဓိပ္ပါယ်ရရန်အတွက်လာရှိသော فعل သည် مِثَال واوى ــ مِثَال يائى ـ اَجْوَف يائى ـ نَاقِص يائى ဖြစ်ပါကငှင်း فعل သည်မည်သည့် باب မှလာသည်ဖြစ်စေ باب ضرب မှ

သာယူလာရပေမည်။ဥပမာ- وَهَبَ - يَهَبُ - يُوَاهِبُنِى عَمْرٌو فَاهِبُهٗ -အမှန်မှာ ဟု လာရှိသည့်အတွက် فَاهَبُهٗ ဟုသုံးရအမည့်အစား مبالغة ၏အဓိပ္ပါယ်ရရှိရန်အ တွက် فَاهِبُهٗ ဟုပြောင်းလဲအသုံးပြုရသည်။

فائدة (၂) အထက်ဖော်ပြပါ فعل များအပြင်ကျန် فعل များကို مبالغة ၏အဓိပ္ပါယ်ရ ရှိရန် باب نصر မှယူလာရပေမည်။

ဥပမာ- يُضَارِبُنِى فَاضُرُبُهٗ -ကျွန်ုပ်နှင့်ဇိုက်အပြန်အလှန်ရိုက်ရာကျွန်ုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ အမှန်မှာ فعل သည် ضَرَبَ - يَضْرِبُ ဟုလာရှိသည့်အတွက် فَاضْرِبُهٗ ဟုသုံးရ မည့်အစား مبالغة ၏အဓိပ္ပါယ်ရရန်အတွက် فَاضُرُبُهٗ ဟုပြောင်းလဲအသုံးပြုရသည်။

خاصية ၏ باب سمع များ

ရောဂါ-ပျော်ရွှင်မှု-ပူဆွေးမှု-အရောင်-အပြစ်အနာဆာ-ခန္ဓာကိုယ်ရှိသင်္ကေန် များ စသည်တို့အပေါ်ညွှန်ပြသော (لفظ) စာလုံးများ၏ အများပိုင်းသည်အခြား باب များထက် باب سمع မှ သာလာရှိလေသည်။ဥပမာ- سَقِمَ နေ မကောင်းဖြစ်ခဲ့သည်။ حَزِنَ ပူဆွေးခဲ့သည်။فَرِحَ ပျော်ရွှင်ခဲ့သည်။

မှတ်ချက်။ ။အရောင်အဆင်း-အပြစ်အနာအဆာနှင့်ခန္ဓာကိုယ်ရှိသင်္ကေန်များကို ပြသော فعل များသည် باب سمع နှင့်အတူ باب كرم မှ လည်းလာလေသည်။ဥပမာ-حَمِقَ-အသိမဲ့ခဲ့သည်။

سَمِرَ - اَدُمَ ထိုသူ(အသားအရေ)ဂျုံရောင်ကဲ့သို့ဖြစ်ခဲ့သည်။

باب سمع မှလာသော فعل များသည်အများပိုင်း لازم فعل မှ လာလေသည်။

တခါတရံ متعدی فعل မှ လည်းလာနိုင်လေသည်။

۞ باب فتح ၏خاصية များ ۞

باب فتح ၏ خاصية မှာအဓိပ္ပါယ်၌မဟုတ်ပဲ (لفظ) စာလုံး၌ဖြစ်လေသည်။

ဆိုလိုသည်မှာ فعل တခု၏ عين كلمة နှင့် لام တွင် حروف حلقى

တလုံးလုံးရှိသော فــعـل များသည်အများပိုင်း بـــاب فتح မှလာလေသည်။

ဥပမာ- مَنَعَ - سَلَخَ - جَحَدَ

သို့သော်တခါတရံ اَبٰى - يَاْبٰى နှင့် رَكَـنَ - يَرْكُنُ ကဲ့သို့သော فعل များသည်

حروف حلقى တလုံးမှ မပါသော်လည်း باب فتح မှလာလေသည်။တခါတရံ

حروف حلقى ပါရှိသော်လည်း باب فتح မှ မလာရှိပေ။ سَمِعَ - يَسْمَعُ နှင့် قَعَدَ - يَقْعُدُ ကဲ့သို့သော فعل များသည်

မှတ်ချက်။ ။တခါတရံ رَكِـنَ - يَرْكُنُ ၌ ماضى သည် بـاب سمع မှလာ၍ ၎င်း၏ مضارع သည် باب نصر မှလာလေသည်။၎င်းကို صرف ၏ဥပဒေ၌ تَدَاخُل ဟုခေါ်သည်။

۞ باب كرُم ၏خاصية များ ۞

باب كرم သည် အမြဲတမ်း لازم فعل အတွက်လာ၍ရုပ်ရည်သဏ္ဍာန်နှင့်အချင်းလက္ခဏာအပေါ်ညွှန်ပြလေသည်။၎င်းသည် ပုံစံ-၃-ခုလာရှိလေသည်။

(၁)မွေးရာပါ အချင်းလက္ခဏာရှိခြင်း။ဥပမာ- قَبُحَ-ရုပ်ဆိုးခြင်း။

(၂)ကြိုးစားအားထုပ်မှုကြောင့်ပေါ်ပေါက်လာသောအချင်းလက္ခဏာရှိခြင်း။

ဥပမာ- فَقُهَ - နားလည်သိရှိခဲ့သည်။

(၃)အချင်းလက္ခဏာနှင့်တူဆင်သည့်အရာဖြစ်ခြင်း။

ဥပမာ- طَهُرَ-သန့်ပြန့်ခဲ့သည်။။

۞ خاصية ၏ باب حسب များ ۞

باب حسب မှလာရှိသော (لفظ) စာလုံးများမှ صحيح အဖြစ်လာရှိသည့် فعل နှစ်ခုသာရှိပြီးကျန် فعل များသည် مِثَال واوى – مِثَال يائى များမှဖြစ်ကြသည်။

صحيح အဖြစ်လာရှိသော فعل နှစ်ခုမှာ-

(၁) حَسِبَ - يَحْسِبُ - حِسْبَانًا - ထင်ခြင်း။

(၂) نَعِمَ - يَنْعِمُ - نَعْمًا و نَعْمَةً - စည်းစိမ်ရှိခြင်း။

ماضى ကိုထောက်ရှု၍ باب များကိုသိရှိစေနိုင်မည့် علامات များ

ماضى	علامات	مصدر	باب
إِجْتَنَبَ	فاء كلمة ၏နောက်တွင် تاء ရှိခြင်း	إِجْتِنَابٌ	إِفْتِعَالٌ
إِسْتَنْصَرَ	فاء كلمة ၏အလျှင် تاء နှင့် سين ရှိခြင်း	إِسْتِنْصَارٌ	إِسْتِفْعَالٌ
إِنْفَطَرَ	فاء كلمة ၏အလျှင် نون ရှိခြင်း	إِنْفِطَارٌ	إِنْفِعَالٌ
إِحْمَرَّ	لام كلمة ၌ مشدّد ရှိခြင်း	إِحْمِرَارٌ	إِفْعِلَالٌ

خاصيات

باب	مصدر	علامات	ماضى
إِفْعِيلَالٌ	إِدْهِيمَامٌ	عين كلمة နောက်တွင် الف ရှိ၍ لام كلمة ၌ مشدّد ရှိခြင်း	إِدْهَامَّ
إِفْعِيعَالٌ	إِخْشِيشَانٌ	عين كلمة နှစ်ခုလာ၍ ၎င်းနှစ်ခု ကြား၌ واو ရှိခြင်း	إِخْشَوْشَنَ
إِفْعِوَّالٌ	إِجْلِوَّاذٌ	عين كلمة ၏နောက်တွင် واو مشدّد ရှိခြင်း	إِجْلَوَّذَ
إِفَّاعُلٌ	إِثَّاقُلٌ	فاء كلمة တွင် مشدّد ဖြစ်၍ عين كلمة ၏အလျှင် الف ရှိခြင်း	إِثَّاقَلَ
إِفَّعُّلٌ	إِطَّهُّرٌ	فاء كلمة နှင့် عين كلمة တွင်مشدّدဖြစ်ခြင်း	إِطَّهَّرَ
إِفْعَالٌ	إِكْرَامٌ	فاء كلمة ၏အလျှင် همزه ရှိခြင်း	أَكْرَمَ
تَفْعِيلٌ	تَصْرِيفٌ	عين كلمة တွင် مشدّد ရှိခြင်း	صَرَّفَ
تَفَعُّلٌ	تَقَبُّلٌ	فاء كلمة ၏အလျှင် تاء ရှိ၍ عين كلمة တွင် مشدّد ရှိခြင်း	تَقَبَّلَ
مُفَاعَلَةٌ	مُقَاتَلَةٌ	فاء كلمة ၏နောက်တွင် الف ရှိခြင်း	قَاتَلَ
تَفَاعُلٌ	تَقَابُلٌ	فاء كلمة အလျှင် تاء ရှိ၍ عين كلمة ၏ အလျှင် الف ရှိခြင်း	تَقَابَلَ

۞ باب إفْعَال ၏ خاصية များ ۞

☆ဤ باب၌ خاصية -၁၅- မျိုးရှိလေသည်။☆

-၁- تَعْدِيَّةٌ -၂- تصيير -၃- الزام -၄- تعريض -၅- وجدان -၆- سلب

-၇- إعطاء مأخذ -၈- بلوغ -၉- صيرورت -၁၀- لياقت -၁၁- حينونت

-၁၂- مبالغة -၁၃- إبتداء -၁၄- موافقت -၁၅- مطاوعت

၁- تعدية

فعل لازم တခုကို **متعدى** ပြုလုပ်ခြင်းကိုခေါ်သည်။

☆-فعل لازمတခုကို فعل متعدىပြုလုပ်ပုံ-☆

၁- مجرد ၌ لازم ဖြစ်သော فعل တခုကို باب افعال မှယူလာပြီး مفعول တခု အပိုထည့်ခြင်းဖြင့် متعدى ဖြစ်သွားလေသည်။ ဥပမာ- خَرَجَ زيدٌ - ဇိုက်ထွက်ခဲ့သည်-မှ- أخرجتُ زيدًا ကျွန်ုပ်ဇိုက်ကိုထုတ်လိုက်သည်။

၂- مجرد ၌ مفعول တခုဖြင့် متعدى ဖြစ်ပါက باب افعال ၌၄င်းကို مفعولနှစ်ခု ထည့်ပေးခြင်းဖြင့် متعدىဖြစ်သွားလေသည်။

ဥပမာ- حفر زيدٌ نهرًا - ဇိုက်ရေတွင်းတူးခဲ့သည်-မှ- أحفرتُ زيدًا نهرًا ကျွန်ုပ်ဇိုက်ကိုရေတွင်းတူးစေခဲ့သည်။

၃- مجرد ၌ مفعول နှစ်ခုဖြင့် متعدى ဖြစ်ပါက باب افعال ၌၄င်းကို مفعول သုံးခု ထည့်ပေးခြင်းဖြင့် متعدى ဖြစ်လေသည်။

ဥပမာ-فاضلاً زيدًا علمتُ ကျွန်ုပ်ဖိုက်ကို မွန်မြတ်သူဟု သိရှိခဲ့သည်

မှ-أعلمتُ زيدا عمرًا فاضلا ကျွန်ုပ်ဖိုက်ကို အမရ်မွန်မြတ်ကြောင်းအသိ

ပေးခဲ့သည်။

၂-تصيير - အခြေအနေတခုမှတခုသို့ပြောင်းလဲခြင်း။

فاعل သည် مفعول ကိုမأخذပိုင်ရှင်အဖြစ်ပြောင်းလဲပြုလုပ်ပေးလိုက်ခြင်း။

ဥပမာ-أَشْرَكْتُ النَّعْلَ ကျွန်ုပ်(သဲကြိုးမရှိသည့်)ဖိနပ်ကို သဲကြိုးရှိသည့်

ဖိနပ်အဖြစ်ပြောင်းလဲလိုက်သည်။၄င်း أشركت ၏ مأخذ သည် شِراك

(ဖိနပ်သဲကြိုး) ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ مأخذ -ဆိုသည်မှာ اسم တခု၏ لفظ ကို فعل တခုအဖြစ်ပြောင်းလဲပြုလုပ်ရသည့် لفظ မျိုးကိုခေါ်သည်။ ဥပမာ-اَلْبَنَ ၄င်း၏ فعل ဖြစ်သည်။ اسم ဖြစ်သော لَبَنٌ ကို اَلْبَنَ ဟု فعل အဖြစ် ပြောင်းလဲလို့ရနိုင်ခြင်းကိုခေါ်သည်။၄င်း اسم သည် اسم جامد ဖြစ်စေ اسم مصدر ဖြစ်စေ အတူတူပင်ဖြစ်သည်။

၃-إلزام

فعل متعدى ကို فعل لازم လုပ်ပေးခြင်း။ဥပမာ-اَحْمَدَ زيدٌ ဖိုက်ချီးကျူးခံထိုက်သူဖြစ်သည်။၄င်းلازم فعل တခုကို مجرد တွင်အသုံးပြုပါက مفعول ပါ၍(ဝါ) فعل متعدى အဖြစ်နှင့်အသုံးပြုရမည်။

ဥပမာ- حَمِدتُّ زيدًا ကျွန်ုပ်ဇိုက်ကိုချီးကျူးခဲ့သည်။

၄- تعريض တင်ပြခြင်း။

فاعل သည် مفعول ကို مأخذ ၏နေရာသို့ ယူဆောင်တင်ပြခြင်းကိုခေါ်သည်။

ဥပမာ- اَبَعْتُ الْفَرَسَ ကျွန်ုပ်မြင်းကို(ရောင်းဝယ်ရာနေရာ)ဈေးသို့ခေါ်ဆောင်သွားသည်။ اَبَعْتُ ၏مأخذ သည် بَيْعٌ(ရောင်းဝယ်ခြင်း)ဖြစ်သည်။

၅- وِجدان တွေ့ရှိခြင်း။

အရာတခုကို(ဝါ)مفعولတခုကို مأخذ နှင့်တွဲလျှက်တွေ့ရှိခြင်းကိုခေါ်သည်။

ဥပမာ- اَبْخَلْتُ زيدًا ကျွန်ုပ်ဇိုက်ကိုကပ်စေးနည်းသူအဖြစ်တွေ့ရှိခဲ့သည်။ اَبْخَلْتُ ၏ مأخذ သည် بُخْلٌ (စေးနည်းခြင်း)ဖြစ်သည်။

၆- سلب ဝေးကွာအောင်လုပ်ခြင်း။

အရာတခုဘက်မှ مأخذ ကိုဝေးကွာအောင်ပြုလုပ်ခြင်း။

ဥပမာ- أَشْكَيْتُ زيدًا ကျွန်ုပ်ဇိုက်ကိုတိုင်တန်းခြင်းမှဝေးကွာအောင်လုပ်ခဲ့သည်။ أشكيتُ ၏ مأخذ သည် شِكَاية (တိုင်တန်းခြင်း)ဖြစ်သည်။၎င်းကို مجرد တွင် شَكٰى زيدٌ (ဇိုက်တိုင်တန်းခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

☆ سلب သည်ပုံစံနှစ်မျိုးရှိသည်။ ☆

၁- အကယ်၍ မိမိအသုံးပြုမည့် فعل သည် لازم ဖြစ်ပါက سلب သည် فاعل

တွင်ဖြစ်မည်။ဥပမာ- اَقْسَطَ زَيْدٌ ဇိုက်မိမိဘက်မှ ظلم လုပ်ခြင်းကိုဝေးကွာအောင်လုပ်ခဲ့သည်။

၂-အကယ်၍ فعل သည် متعدى ဖြစ်ပါက سلب သည် مفعول ၌ဖြစ်လေသည်။ဥပမာ- اَشْكَيْتُهٗ زَيْدٌ وَ شكى ဇိုက်တိုင်တန်းသည့်အတွက်ကျွန်ုပ်ထိုသူ့ကို တိုင်တန်းခြင်းမှဝေးကွာအောင်လုပ်လိုက်သည်။

၇-إعطاء مأخذ

فاعل တခုသည် مفعول ဘက်သို့ مأخذ ကိုပေးဆောင်လိုက်ခြင်း။

ဥပမာ- اَشْوَيْتُ زَيْدًا ကျွန်ုပ်ဇိုက်ကို ကြော်ရန်အသားပေးခဲ့သည်။

أَشْوَيْتُ ၏ مأخذ သည် شَيٌّ (ကြော်ခြင်း) ဖြစ်သည်။

၈-بلوغ ရောက်ရှိခြင်း။

فاعل တခုသည် مأخذ ၏နေရာ(သို့)အချိန်သို့ဝင်ရောက်သွားခြင်း။

(က)အချိန်၏ ဥပမာ- اَصبحَ زَيْدٌ ဇိုက် နံနက်ခင်း၌ရောက်ရှိလာသည်။

(ခ)နေရာ၏ ဥပမာ- اَعْرَقَ زَيْدٌ ဇိုက် عِرَاق နိုင်ငံသို့ရောက်ရှိလာသည်။

أصبح ၏ مأخذ သည် صُبْحٌ ဖြစ်၍ اَعْرَقَ ၏ مأخذ သည် عِرَاق ဖြစ်သည်။

၉-صيرورت ပြောင်းလဲခြင်း။

☆صيرورت သည်ပုံစံ သုံးမျိုးရှိလေသည်။☆

၁။ ။فاعل သည် مأخذ ပိုင်ရှင်ဖြစ်သွားခြင်း။

ဥပမာ- اَلْبَنَتِ البَقَرَةُ (နို့မထွက်သည့်နွားမ မှ)နို့ထွက်သည့် နွားမ ဖြစ်သွားသည်။ أَلْبَنَتُ ၏ مأخذ သည် لَبَنٌ (နို့) ဖြစ်သည်။

၂။ ။فاعل သည် مأخذ ၏ صفة ပါရှိသောအရာ၏ ပိုင်ရှင်ဖြစ်ခြင်း။

ဥပမာ- أَجْرَبَ الرجلُ လူတယောက်သည် ဝဲစွဲသောကုလားအုပ်ပိုင်ရှင်ဖြစ်သွားသည်။ أَجْرَبَ ၏ مأخذ သည် جَرَبٌ (ဝဲ) ဖြစ်သည်။

၃။ ။فاعل သည် مأخذ ၏အချိန်အတွင်း၌ အရာတခု၏ပိုင်ရှင်ဖြစ်သွားခြင်း။

ဥပမာ- أخرَفَتِ الشَّاةُ ဆိတ်သည် မိုးရာသီ၌ ကလေးအမေဖြစ်သွားသည်။ أَخْرَفَتْ ၏ مأخذ သည် خَرِيْفٌ (မိုးရာသီ/ရွက်ကြွေရာသီ) ဖြစ်သည်။

၁၀- لِيَاقَت ထိုက်သက်ခြင်း။

فاعل သည် مأخذ ၏ညွှန်ပြသောအဓိပ္ပါယ်ဖြင့် ထိုက်သက်ခြင်း။

ဥပမာ- اَلاَمَ الْفَرْعُ ခေါင်းဆောင်သည် ပြစ်တင်ရှုံ့ချမှုနှင့်ထိုက်သက်သွားသည်။ اَلاَمَ ၏ مأخذ သည် لَوْمٌ (ရှုတ်ချခြင်း) ဖြစ်သည်။

၁၁- حَيْنُوْنَت အချိန်ကာလသို့ရောက်ရှိသွားခြင်း။

فاعل သည် مأخذ ၏လုပ်ရပ်ကျရောက်သည့်အချိန်သို့ရောက်ရှိသွားခြင်း။

ဥပမာ- أَحْصَدَ الزَّرْعُ စိုက်ခင်းရိတ်သိမ်းရမည့်အချိန်ရောက်သွားသည်။ أَحْصَدَ ၏ مأخذ သည် حَصَادٌ (ရိတ်သိမ်းခြင်း)ဖြစ်သည်။

၁၂- مبالغة သာပိုများပြားခြင်း။

ماخذ ၏ ပုံသဏ္ဍာန် (သို့)အတိုင်းအတာ၌ များပြားမှုကိုရှင်းပြခြင်း။

ပုံသဏ္ဍာန်၏ ဥပမာ- أَسْفَرَ الصُّبْحُ နံနက်ခင်းစင်စင်လင်းလာခဲ့သည်။

أَسْفَرَ ၏ ماخذ သည် سَفْرٌ (အလင်းရောင်) ဖြစ်သည်။

အတိုင်းအတာ၏ ဥပမာ- أَثْمَرَ النَّخْلُ စွန်ပလွန်ပင်အလွန်အသီး သီးသော အပင်ဖြစ်သည်။ أَثْمَرَ ၏ ماخذ သည် ثَمَرٌ (စွန်ပလွန်သီး)ဖြစ်သည်။

၁၃- إبتداء အစပြုခြင်း။

☆إبتداء သည်ပုံစံနှစ်မျိုးရှိသည်။☆

بابတခု၏ فعل သည် ثلاثی مجرد ၌မလာပဲအခြား باب များမှသာစ၍လာခြင်းကိုခေါ်သည်။

၁- باب إفعال ၌သာလာရှိသည့်ဥပမာ- أَرْقَلَ زَيْدٌ ဇိုက် အလျှင်အမြန်လုပ်ခဲ့၄င်း أَرْقَلَသည် ثلاثی مجرد ၌မည်သည့် باب မှ မလာပါ။

၂- အကယ်၍၎င်းစာလုံးသည် ثلاثی مجرد ၌ရှိလျှင်လဲ مجرد ၏အဓိပ္ပါယ်မပေးပါ။မိမိအသုံးပြုမည့် باب များ၏အဓိပ္ပါယ်ကိုသာပေးလေသည်။

ဥပမာ- أَشْفَقَ ထိုသူကြောက်ခဲ့သည်။ ၎င်းأَشْفَقَ သည် مجرد တွင်သနားကြင်နာခြင်း၏ အဓိပ္ပါယ်ဖြစ်သည်။

၁၄-مُوافقت

موافقت ဆိုသည်မှာ **فعل** တခုသည်မိမိ **باب** ၏အဓိပ္ပါယ်အပြင်အခြား **باب** မှဖြစ်သော **فعل** များ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်းကိုခေါ်သည်။

☆ ဤ بابတွင် موافقتသည်ပုံစံလေးမျိုးရှိသည်။ ☆

(က) موافقت مجرد - باب اِفعال တခုသည် مجرد၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့်လာခြင်း။ ဥပမာ- اَدْجَى اللَّيلُ သည် دَجَى الليل (ညအမှောင်ကျသွားသည်)၏ အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ခ) موافقت تفعيل - باب اِفعال တခုသည် تَفعيل ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့်လာခြင်း။ ဥပမာ- أَكْفَرْتُهُ သည် كَفَّرْتُهُ (ကျွန်ုပ်သူ့ကိုကာဖွေရ်ဘက်သို့ ဆက်သွယ်ပေးလိုက်သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ဂ) موافقت تفعّل - باب اِفعال တခုသည် تَفَعُّل ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့်လာခြင်း။ ဥပမာ- أَخْبَيْتُهُ သည် تَخَبَّيْتُهُ (ကျွန်ုပ်ထိုအရာကို အမိုးအကာအကွယ်အဖြစ်လုပ်လိုက်သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ဃ) موافقت استفعال - باب اِفعال တခုသည် اِستفعال ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့် ဖြင့်လာခြင်း။ဥပမာ- أعظَمْتُهُ သည် اِسْتَعْظَمْتُهُ (ကျွန်ုပ်သူ့ကိုလူကြီးသူကောင်း ဟုထင်ခဲ့လေသည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။

၁၅-مطاوَعت

مفعول တခုသည် فاعل ၏လုပ်ရပ်ကိုခံစားရန်အတွက် فعل တခု၏နောက်တွင်နောက်ထပ် فعل တခုကိုယူဆောင်လာခြင်း။

☆ဤ باب တွင် مطاوعت သည်ပုံစံနှစ်မျိုးရှိလေသည်။☆

(က) مطاوعت مجرد - مطاوعت باب إفعال တခုကို ثلاثی مجرد ၏နောက်မှယူဆောင်လာခြင်း။ဥပမာ- كَبَبْتُهُ فأَكَبَّ ကျွန်ုပ်သူ့ကို မှောက်ချလိုက်ရာ ထိုသူမှောက်ကျသွားသည်။

(ခ) مطاوعت تفعيل - مطاوعت باب إفعال တခုကို باب تفعيل ၏နောက်မှယူဆောင်လာခြင်း။ဥပမာ- بَشَّرْتُهُ فَأَبْشَرَ ကျွန်ုပ်သူ့ကို ပျော်ရွှင်စရာသတင်းကောင်းပေးရာ ထိုသူပျော်သွားခဲ့သည်။

☆☆☆

❁ باب تفعيل ၏ خاصية များ ❁

☆ဤ باب၌ خاصية ၁၃-ခုရှိသည်☆

၁- تعدية -၂- تصيير -၃- سلب -၄- صيرورت -၅- بلوغ -၆- مبالغة

-၇- نسبت به مأخذ -၈- إلباسِ مأخذ -၉- تخليط -၁၀- تحويل

-၁၁- قصر -၁၂- موافقت -၁၃- إبتداء

၁- تعدية

مجرد نزَّلتُ ကို ကျွန်ုပ်ဖိုက်ကိုဆင်းစေခဲ့သည်။ نزَّلتُ زيدا - ၏ဥပမာ تعدية တွင်သုံးသော نَزَلَ زيدٌ (ဖိုက်ဆင်းခဲ့သည်)ဖြစ်သည်။

၂- تصيير ပြောင်းလဲခြင်း။

وَتَّرتُ القَوسَ - ၏ ဥပမာ تصيير ကျွန်ုပ်လေးကိုင်းကို ကြိုးပါသော လေးအဖြစ်ပြုလုပ်လိုက်သည်။ وَتَّرتُ ၏မအ်ခဇ် وَتَرٌ သည် (ကြိုး)ဖြစ်သည်။

၃- سلب ဝေးကွာအောင်လုပ်ခြင်း။

သလဘ ၏ဥပမာ قَذَّيتُ عَينَهُ ထိုသူမျက်လုံး အမိုက်ဝင်သွားခဲ့သည်။အကယ်၍ ၄င်း فعل ကို باب تفعيل မှယူ၍ قذَّيتُ عَينَهُ ဟုဖတ်သောအဓိပ္ပါယ်မှာကျွန်ုပ်ထိုသူ၏ မျက်လုံးမှအမှိုက်ကို ထုတ်ပေးခဲ့သည်ဟု(سلب ၏)အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။၄င်း၏مأخذ သည် قَذَى (အမိုက်)ဖြစ်သည်။

၄- صيرورت ပြောင်းလဲသွားခြင်း။

صيرورت ၏ ဥပမာ- نَوَّرَ الشَّجَرُ အပင်သည်အသီးအပွင့် ရှိလာခဲ့သည်။ نَوَّرَ ၏ مأخذ သည် نَورٌ (အကင်းအပွင့်)ဖြစ်သည်။

၅- بلوغ ရောက်ရှိခြင်း။

بلوغ ၏ ဥပမာ- خَيَّمَ زيد ဖိုက်ရွက်ဖျင်တဲ သို့ရောက်ရှိခဲ့သည်။

၆- مُبالغة ပိုမိုများပြားခြင်း။

☆၎င်းတွင်ပုံစံသုံးမျိုးလာရှိသည်။☆

၁- (လုပ်ရပ်) فعل ၌ مبالغة ဖြစ်ခြင်း။၎င်းသည်- ၂-မျိုးရှိလေသည်။

(က) كيفية - သဏ္ဌာန်၌ مبالغة ဖြစ်ခြင်း။ဥပမာ- صَرَّحَ الأمرُ လုပ်ရပ် ကောင်းကောင်းပေါ်လွင်သွားခဲ့သည်။

(ခ) مقدار - အတိုင်းအတာ၌ مبالغة ဖြစ်ခြင်း။ ဥပမာ- جَوَّلَ زيدٌ ဇိုက် ကောင်းကောင်းလှည့်ပတ်ခဲ့သည်။

၂- فاعل ၌ مبالغة ဖြစ်ခြင်း။ဥပမာ- مَوَّتَ الإبِلُ ကုလားအုပ်များစွာသေခဲ့ သည်။

၃- مفعول ၌ مبالغة ဖြစ်ခြင်း။ဥပမာ- قَطَّعْتُ الثِّيابَ ကျွန်ုပ် အဝတ်များကို များစွာ ဖြတ်တောက်ခဲ့သည်။

၇- نسبت به مأخذ

نسبت به مأخذ ဆိုသည်မှာ فاعل သည် مفعول ကို مأخذ ၏ဘက်သို့ဆက် သွယ်ပေးခြင်း။ဥပမာ- فَسَّقْتُهُ ကျွန်ုပ်ထိုသူကို فاسق ဖြစ်ခြင်းဘက်သို့ဆက် သွယ်ပေးလိုက်သည်။၎င်း فَسَّقْتُهُ ၏ مأخذ သည် فِسْق (အမိန့်ဖီဆန်ခြင်း) ဖြစ်သည်။

၈- إلباسِ ماخذ

فاعل တခုသည် مفعول ကို مأخذ ဆင်မြန်းပေးလိုက်ခြင်း။

ဥပမာ- جَلَّلْتُ الْفَرَسَ ကျွန်ုပ်မြင်းကိုခြုံထည်ခြုံပေးလိုက်သည်။ ၎င်း

جَلَّلْتُ ၏مأخذ သည် جُلٌّ (ခြုံထည်)ဖြစ်သည်။

၉- تخليط ရောနှောခြယ်သခြင်း။

فاعل သည် مفعول ကို مأخذ ဖြင့်ခြယ်သလိုက်ခြင်းကိုခေါ်သည်။

ဥပမာ- ذَهَّبْتُ الْإِنَاءَ ကျွန်ုပ်ခွက်ကို ရွှေဖြင့်တောက်ပြောင်အောင် လုပ်လိုက်

သည်။ ထို ذَهَّبْتُ ၏ مأخذ သည် ذَهَبٌ (ရွှေ)ဖြစ်သည်။

၁၀- تحويل ပြောင်းလဲပေးလိုက်ခြင်း။

فاعل သည်مفعول ကို مأخذ (သို့) مأخذ ၏ပုံစံကဲ့သို့ပြောင်းလဲပြုလုပ်လိုက်

ခြင်းကိုခေါ်သည်။

(က) مأخذ ၏ ဥပမာ- نَصَّرْتُهُ ကျွန်ုပ်သူ့ကို نصرانى လုပ်လိုက်သည်။

(ခ) مأخذ ပုံစံကဲ့သို့ပြုလုပ်ခြင်း၏ ဥပမာ- خَيَّمْتُ الرِّدَاءَ ကျွန်ုပ်ခြုံထည်ကို

မိုးကာကဲ့သို့လုပ်လိုက်သည်။၎င်း خَيَّمْتُ ၏ مأخذ သည် خَيْمَةٌ (မိုးကာတဲ)

ဖြစ်သည်။

၁၁- قصر - အတိုချုံးခြင်း

အတိုချုံးရန်ရည်ရွယ်၍ مركب ဖြစ်ထားသောစာလုံးမှ တလုံးလုံးကိုယူ၍ فعل တခုအဖြစ်ပြောင်းလဲအသုံးပြုလိုက်ခြင်းကိုခေါ်သည်။

ဥပမာ- هَلَّلَ - ၄င်း၏အဓိပ္ပါယ်မှာ لااله الاّ الله ရွတ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

၁၂- موافقت

☆ဤ بابတွင် موافقت သုံးမျိုးရှိသည်။☆

(က) موافقت مجرد ၏ဥပမာ- تَمَّرْتُهُ ၏အဓိပ္ပါယ်နှင့် تَمَرْتُهُ ၏အဓိပ္ပါယ်သည်အတူတူပင်ဖြစ်သည်။(ကျွန်ုပ် သူ့ကို စွန်ပလွန်သီးပေးခဲ့သည်)

(ခ) موافقت إفعال ၏ ဥပမာ- تَمَّرَ နှင့် أَتْمَرَ ၏အဓိပ္ပါယ်သည် အတူတူပင်ဖြစ်လေသည်။(စွန်ပလွန်သီးအစိုမှ ခြောက်သွားခဲ့သည်)

(ဂ) موافقت تفعيل ၏ဥပမာ- تَرَّسَ သည် تَتَرَّسَ ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြစ်သည်။ (ထိုသူဒိုင်း ကိုအသုံးပြုခဲ့သည်)

၁၃- إبتداء - အစပြုခြင်း။

၁- باب تفعيل ၌သာလာသည့်ဥပမာ- لَقَّبْتُ زيدًا ကျွန်ုပ် ဇိုက်ကို لَقَب ထားလိုက်သည်။၄င်း لَقَّبْتُ သည် مجرد ၌မည်သည့် باب မှ မလာပါ။

၂- مجرد ၌ရှိသောလည်း تفعيل ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့်သာလာလေသည်။

ဥပမာ- جَرَّبْتُهُ ကျွန်ုပ်သူ့ကို စမ်းသပ်ခဲ့သည်။၄င်း جَرَّبَ ၏ مجرد သည် جَرَبٌ (ဝဲစွဲခြင်း)ဖြစ်သည်။☆☆☆

۞ خاصية ၏ باب تَفَعُّل များ ۞

☆ ၎င်းဗာဗ်တွင် خاصية -၁၁- ခုရှိသည်။☆

(1)مطاوعت تفعيل (2)تكلُّف (3) تجنُّب (4) لُبُس مأخذ
(5) تعمّل
(6) إتخاذ (7) تدريج (8)تحوُّل(9) صيرورت(10) موافقت
(11)إبتداء

၁-مطاوعت تفعيل

مطاوعت تفعيل ဆိုသည်မှာ فعل متعدى ၏နောက်တွင် فعل لازم (သို့) فعل متعدى တခုကိုယူဆောင်လာခြင်းကိုခေါ်သည်။

☆ဤ بابတွင် مطاوعت နှစ်မျိုးရှိသည်။☆

(၁)مفعول သည် فاعل ၏လုပ်ရပ်ကို လက်ခံခြင်း။

ဥပမာ- قَطَّعْتُهُ فَتَقَطَّعَ ကျွန်ုပ်သူ့ကို အစိတ်စိတ်အမြွှာမြွှာလုပ်လိုက်ရာထိုသူ အစိပ်စိပ်အမြွှာမြွှာဖြစ်သွားသည်။

(၂)مفعول သည် فاعل ၏လုပ်ရပ်ကို လက်မခံဘဲ ခွဲခွါမှုဖြစ်နိုင်ခြင်း။

ဥပမာ- نَبَّهْتُهُ فَتَنَبَّهَ ကျွန်ုပ်သူ့ကို နိုးကြားစေရာ သူနိုးကြားသွားခဲ့သည်။
(တခါတရံ နိုးကြားမှု မရှိပဲလဲ ဖြစ်နိုင်လေသည်။)

၂-تكلُّف

تكلف ၏ لغة - အဓိပ္ပါယ်မှာ လုပ်ပြခြင်း၊ ပြသခြင်း၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။

اصطلاح - အဓိပ္ပါယ်မှာ مأخذ ရရှိရန် ခက်ခဲစွာပြုမူဆောင်ရွက်ခြင်း၏

အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။ဥပမာ- تَصَبَّرَ زَيدٌ ဇိုက်ခက်ခဲစွာ صبر လုပ်ခဲ့ရသည်။

၎င်း၏ مأخذ သည် صَبرٌ (သီးခံတရား)ဖြစ်သည်။

၃- تَجَنُّب ရှောင်ကျဉ်ခြင်း။

تجنب ဆိုသည်မှာ مأخذ မှရှောင်ကျဉ်ခြင်းကိုခေါ်သည်။

ဥပမာ- تَحَوَّبَ ထိုသူအပြစ်မှ ရှောင်ကျဉ်ခဲ့သည်။ تَحَوَّبَ ၏ مأخذ သည် حُوبٌ (အပြစ်ဂိုနဟ်)ဖြစ်သည်။

၄- لُبس مأخذ ဝတ်ဆင်ခြင်း/ဆင်မြန်းခြင်း

لبس مأخذ ဆိုသည်မှာ مأخذ ကိုဝတ်ဆင်ခြင်းကိုခေါ်သည်။

ဥပမာ- تَخَتَّمَ ထိုသူလက်စွပ်ဝတ်ခဲ့သည်။၎င်း၏ مأخذ သည် خَاتَمٌ (လက်စွပ်)ဖြစ်သည်။

၅- تَعَمُّل

تعمّل ဆိုသည်မှာ مأخذ ကိုလုပ်ရပ်၌ယူဆောင်လာခြင်းကိုခေါ်သည်။ဥပမာ- تَدَهَّنَ زَيدٌ ဇိုက်ဆီထည့်ခဲ့သည်။၎င်း၏ مأخذ သည် دُهُنٌ (ဆီ)ဖြစ်သည်။

၆- إتّخاذ

إتخاذ ၏ لغة - အဓိပ္ပါယ်သည်ဆောက်တည်ခြင်း၊ ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။

اصطلاح - အဓိပ္ပါယ်တွင် များစွာသောအဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။

၁- فاعل သည် مأخذ လုပ်လိုက်ခြင်း။

ဥပမာ- بَوَّابٌ زَيْدٌ تَبَوَّبَ ဇိုက်တံခါးမှူးလုပ်ခဲ့သည်။၎င်း၏ مأخذ သည် بَوَّابٌ

(တံခါးမှူး)ဖြစ်သည်။

၂- فاعل သည် مفعول ကို مأخذ အဖြစ်ပြုလုပ်လိုက်ခြင်း။

ဥပမာ- تَوَسَّدَ الحجَرَ ထိုသူသည်ကျောက်ခဲကို မှီအုန်းအဖြစ်ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

၎င်း توسد ၏مأخذ သည် وِسادَةٌ (မှီအုန်း) ဖြစ်သည်။

၃- فاعل သည် مأخذ ကိုရွေးချယ်လိုက်ခြင်း။

ဥပမာ- تَجَنَّبَ زَيْدٌ ဇိုက် ဘက်တဖက်ကိုရွေးချယ်ခဲ့သည်။၎င်း تجنب ၏

مأخذ သည် جَنْبٌ / جَانِبٌ (ဘေးတဖက်)ဖြစ်သည်။

၄- فاعل သည် مفعول ကို مأخذ ၌ဆုပ်ကိုင်ခြင်း။

ဥပမာ- تَأَبَّطَ الصَّبِيَّ ထိုသူသည် ကလေးကို ချိုင်း(ကျိုင်း)မှကိုင်ခဲ့သည်။

၎င်း تابّط ၏ مأخذ သည် إِبْطٌ (ကျိုင်း)ဖြစ်သည်။

၅- تَدرِيج ဆိုင်းငံ၍လုပ်ခြင်း / ဖြည်းညင်းစွာလုပ်ခြင်း။

تدريج ဆိုသည်မှာ فاعل သည်မိမိပြုလုပ်မည့်အရာကိုတဖြည်းဖြည်း အကြိမ်ကြိမ်လုပ်ခြင်း။

☆၎င်း باب **တွင်** تدريج **နှစ်မျိုးရှိလေသည်။** ☆

၁- ဆိုင်း ဆိုင်း ၍လုပ်သောအရာသည် တကြိမ်တည်းရရှိမှုဖြစ်နိုင်ခြင်း။

ဥပမာ- تَجَرَّعَ المَاءَ ထိုသူရေကို ငုံငုံ၍သောက်ခဲ့သည်။(တကြိမ်တည်းဖြင့်အ

ကုန် သောက်နိုင်လေသည်။)

၂- ဆိုင်းငံ့၍လုပ်သောအရာသည် တကြိမ်တည်းမရရှိနိုင်ခြင်း။

ဥပမာ- تَحَفَّظَ الْقُرآنَ ထိုသူကုရ်အာန်ကိုဖြည်းဖြည်းခြင်းကျက်ခဲ့သည်။

၈- تَحَوُّل

تحول ၏ لغة - အဓိပ္ပါယ်မှာ လှည့်သွားခြင်း။

اصطلاح- အဓိပ္ပါယ်မှာ فاعلသည် مأخذ (သို့) مأخذ ကဲ့သို့သောအရာဖြင့်

ပြောင်းလဲသွားခြင်း။

(က) مأخذ ၏ဥပမာ- تَنَصَّرَ زَيْدٌ ဇိုက် နစ္စရာနီဖြစ်သွားသည်။

(ခ) مأخذ ကဲ့သို့သော အရာ၏ဥပမာ- تَبَحَّرَ عَمْرٌو အမရ်သည်အေလင်မ်

ပညာ၌ ပင်လယ်ကဲ့သို့ဖြစ်သည်။

၉- صيرورت

صيرورت - ဆိုသည်မှာပြောင်းလဲခြင်းနှင့်အတူပိုင်ဆိုင်မှုရှိခြင်းကိုခေါ်သည်။

ဥပမာ- تَمَوَّلَ زَيْدٌ ဇိုက်(ပစ္စည်းမရှိသူအဖြစ်မှ)ပစ္စည်းပိုင်ရှင်ဖြစ်သွားသည်။

၁၀- موافقت

☆၎င်းသည်လေးမျိုးရှိသည်။☆

၁- ثلاثی مجرد ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်း။ ဥပမာ- تَرَوَّحَ သည် رَاحَ (ညနေချိန်၌

သွားခြင်း/လုပ်ခြင်း) ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြစ်သည်။

၂- إفعـال ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်း။ဥပမာ- تَهَجَّدَ သည် أَجْهَدَ (ထိုသူအိပ်ချင်စိတ်ကို ဝေးကွာအောင်လုပ်ခဲ့သည်) ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြစ်သည်။

၃- تـفعيل ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်း။ဥပမာ- تَـكَذَّبَ သည် كَـذَّبَهٗ (ထိုသူ့အားလိမ်လည်မှုဘက်သို့ ဆက်သွယ်ပေးခဲ့သည်) ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

၄- إستفعال ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်း။ဥပမာ- تَحَوَّجَ သည် اِسْتَحْوَجَ (ထိုသူလိုအပ်ချက်ကိုတောင်းဆိုခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

၁၁- إبتداء

☆إبتداء သည်နှစ်မျိုးရှိသည်။☆

(၁) تَفَعُّل ၌သာလာသော ဥပမာ- تَشَمَّسَ ထိုသူနေပူစာလှုံခဲ့သည်။
၄င်း تَشَمَّسَ သည် مجرد ၌မည်သည့် باب မှ မလာပါ။

(၂) مجرد ၌ရှိသော်လည်း تفعّل ၏အဓိပ္ပါယ်နှင့်အသုံးပြုလေသည်။
ဥပမာ- تَكَلَّمَ زيدٌ ဇိုက် စကားပြောခဲ့သည်။၄င်း၏ مجرد သည် كَلَمٌ (ဒဏ်ရာ ရအောင်လုပ်ခြင်း)ဖြစ်သည်။

باب مفاعلة ၏ خاصية များ

☆ဤ باب တွင် خاصية -၄- ခုရှိလေသည်။☆

1-مشاركت -2- موافقت مجرد -3- تصيير -4- إبتداء

၁- مشاركت - အတူအကွ

اصـــطـــلاح ၊ အဓိပ္ပါယ်မှာ အပြန်အလှန်ပြုလုပ်ခြင်း၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။ لــفــظ အားဖြင့်ကြည့်ပါက တယောက်သည် فــاعــل ဖြစ်၍နောက် တယောက်သည် مـفعو ل ဖြစ်သော်လည်း အလိုသဘောမှာတယောက်တိုင်းသည် فاعل ဖြစ်သလို مفعو ل လဲဖြစ်လေသည်။ဥပမာ- قَاتَلَ زَيدٌ عمرًو (ရိုက်နှင့်အမရ် အပြန်အလှန်သတ်ကြလေသည်)

၂- موافقت

☆ ဤ باب တွင် موافقت လေးမျိုးရှိလေသည်။ ☆

(က) مجرد ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်း။ဥပမာ- سَافَرْتُ ၏အဓိပ္ပါယ်သည် سَفَرْتُ (ကျွန်ုပ်ခရီးထွက်ခဲ့သည်)ဖြစ်သည်။

(ခ) باب إفعال ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်း။ဥပမာ- بَاعَدَ ၏အဓိပ္ပါယ်သည် أَبْعَدَ (ထိုသူဝေးကွာအောင်ပြုလုပ်ခဲ့သည်)ဖြစ်သည်။

(ဂ) باب تفعيل ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်း။ဥပမာ- فَاهَمَ ၏အဓိပ္ပါယ်သည် فَهَّمَ (ထိုသူနားချခဲ့သည်- နားလည်အောင်ပြုလုပ်ပေးခဲ့သည်)ဖြစ်သည်။

(ဃ) باب تفاعل ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်း။ဥပမာ- شَاتَمَ زيدٌ عمرًوا ၏ အဓိပ္ပါယ်သည် تَشَاتَمَا(ထိုသူနှစ်ဦးအပြန်အလှန်မကောင်းပြောကြသည်)

၃- تصيير ပြောင်းလဲပေးခြင်း။

تصيير ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်း။ဥပမာ- عَافَاكَ اللّٰہ ၏အဓိပ္ပါယ်မှာ جَعَلَكَ ذَا عَافِيَةٍ(အသင့်ကို အလ္လာဟ်အရှင်မြတ်အပြစ်များမှ ပလပ်သူအဖြစ်ပြုလုပ်ခဲ့သည်(သို့)ရောဂါအပေါင်းမှကင်းဝေးအောင်ပြုလုပ်ခဲ့သည်) ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

၄- إبتداء

☆إبتداء သည်နှစ်မျိုးရှိသည်။☆

၁- مفاعلة ၌သာလာသောဥပမာ- تَاخَتَ زَيدٌ ဖိုက်သည်မိမိ၏နယ်နမိတ်ကို အခြားသူ၏နယ်နမိတ်ဖြင့်ပူးတွဲလိုက်သည်။ تَاخَتَ သည် مجرد မလာရှိပါ။

၂- مجرد ရှိသော်လည်း مفاعلة ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့်သာလာလေသည်။ ဥပမာ- قاسى زَيدٌ ဖိုက်ဒုက္ခခံခဲ့သည်။ ၎င်း قاسى ၏ مجرد သည် قَسَا - يَقْسُوُ (ပြင်းထန်ခြင်း၏အဓိပ္ပါယ်) ဖြစ်သည်။

☆☆☆

۞ خَاصية ၏ باب تَفَاعُل များ ۞

☆ဤ باب တွင် خاصية ခြောက်ခုရှိလေသည်။☆

1-تَشَارُكْ -2- شِرْكَت -3- تَخْيِيل -4- مطاوعت -5- موافقت

-6-ابتداء

၁-تشارك

تشـــــارك သည် အတူတကွ (သို့)အပြန်အလှန်ပြုလုပ်ခြင်း၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။သို့သော် باب مفاعلة နှင့်ကွာခြားချက်မှာ مفاعلة တွင်اسم နှစ်ခုမှတခုသည် فاعل ဖြစ်၍ အခြားတခုသည် مفعول အဖြစ်နှင့်လာရှိပြီးအပြန်အလှန်၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသော်လဲ باب تفاعل တွင်اسم နှစ်ခုလုံးသည် فاعل အဖြစ်နှင့်သာလာရှိလေသည်။ဥပမာ- تَشَاتَمَ زَيْدٌ وعمرٌو ဖိုက်နှင့်အမရ်အပြန်အလှန် မကောင်းပြောခဲ့သည်။

၂-شركت အတူတကွပါဝင်ခြင်း။

شركت -လုပ်ရပ်တွင် အတူတကွပါဝင်ခြင်း။ဥပမာ- تَرَافَعَا حَجَرًا ထိုသူနှစ်ဦးပေါင်း ၍ကျောက်တုန်းကိုမြှောက်ပင့်ခဲ့သည်။

၃-تخييل ဟန်ဆောင်(ထင်မှားအောင်လုပ်)ပြခြင်း။

فـــاعـل သည်မိမိအတွင်း၌مـــأخــذ ရှိကြောင်းအခြားသူကိုဟန်ဆောင်ပြခြင်း။ ဥပမာ- تَمَارَضَ زَيْدٌ -ဖိုက်ရောဂါသည်အဖြစ်ဟန်ဆောင်ခဲ့သည်။၎င်း၏ مأخذ သည် مَرَضٌ (ရောဂါ)ဖြစ်သည်။

၄-مطاوعت مُفَاعَلَة

باب تَفَاعُل ကို باب مُفَاعلة ၏နောက်မှယူလာခြင်းကိုခေါ်သည်။သို့သော်၎င်းတွင်ပါသော مفاعلة သည် اِفعال ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။

ဥပမာ- بَعَدَ فَتَبَاعَدَ သည် بَاعَدْتُهٗ فَتَبَاعَدَ (أَبْعَدْتُهٗ) (ကျွန်ုပ်ထိုသူကိုဝေးကွာအောင် လုပ်ခဲ့ရာထိုသူဝေးကွာသွားခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ဖြစ်သည်။

၅- موافقت

☆ ဤ باب တွင် موافقت နှစ်မျိုးရှိလေသည်။ ☆

(က) مجرد ၏ဥပမာ- تَعَالٰى ၏အဓိပ္ပါယ်သည် عَلَا (မြင့်မားသည်)၏အဓိပ္ပါယ် ပေးလေသည်။

(ခ) اِفعال ၏ဥပမာ- تَيَامَنَ ၏အဓိပ္ပါယ်သည် أَيْمَنَ(ယမန်နိုင်ငံသို့ဝင်ခဲ့သည်) ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

၆- ابتداء

၁- باب تفاعل ၌သာလာသည့် ဥပမာ- تَدَاخَلَ (ငှင်းသည်) تَدَاخَلَ - ဝင် ရောက်ခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။ငှင်း تَدَاخَلَ သည် مجرد မလာပါ။

၂- مجرد ၌လာရှိသောလည်း تفاعل ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့်သာလာလေသည်။

ဥပမာ- تَبَارَكَ ဗရကာသ်မင်္ဂလာရှိသည်။ تبارك ၏ مجرد သည် بَرَكَ (ကုလား အုပ်ထိုင်ခြင်း)ဖြစ်သည်။

۞ خَاصيةٌ ၏ باب إفتِعَال များ ۞

☆၎င်းဘာ၌ -၆- ခါသပိ ရှိသည်။☆

1- إتخاذ -2 تَصرّف -3 تخيير -4 مطاوعت -5 موافقت -6 إبتداء

၁- إتخاذ

اتخاذ ပုံစံ -၄- ခုရှိကြောင်းကို باب تَفَعُّل တွင်ရှင်းလင်းခဲ့ပေသည်။

၂- تَصَرُّف လုပ်ရပ်ကိုရရှိရန်ကြိုးစားခြင်း။

تصرف ၏ဥပမာ- اِكْتَسَبَ الْمَالَ ထိုသူပစ္စည်းပိုရရှိရန်ကြိုးစားရာခဲ့သည်။

၃- تَخْيِير မိမိရရှိရန်အတွက်ကြိုးစားခြင်း။

فاعل သည်မိမိရရှိရန်အတွက်အလုပ်ကိုပြုလုပ်ခြင်း။ဥပမာ- اِكْتَالَ الشَّعِيرَ

ထိုသူမိမိရရှိရန်အတွက် (ဂျောင်)မုယော်စပါး ကိုချင်တွယ်ခဲ့သည်။

၎င်း اِكْتَالَ ၏ مأخذ သည် كَيْلٌ (အချင်အတွယ်) ဖြစ်သည်။

၄- مطاوعت مجرد

مجرد ၏နောက်တွင် باب اِفتعال ကိုယူဆောင်လာခြင်း။

ဥပမာ- غَمَمْتُهٗ فَاغْتَمَّ ကျွန်ုပ်သူ့ကိုပူဆွေးစေရာ ထိုသူပူဆွေးသွားခဲ့သည်။

၅- موافقت

☆ဤ باب တွင် موافقت ငါးမျိုးရှိသည်☆

(က) موافقت مجرد ၏ဥပမာ- اِقْتَدَرَ သည် قَدَرَ (စွမ်းနိုင်ခြင်း) ၏

အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ခ) موافقت إفعال ၏ ဥပမာ-إِحْتَجَزَ သည် أَحْجَزَ (ထိုသူ حِجَاز သို့ ရောက်ရှိခဲ့သည်) ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ဂ) موافقت تَفَعُّل ၏ ဥပမာ-إِرْتَدٰى သည် تَرَدّٰى (ထိုသူခြုံထည်ခြုံခဲ့သည်) ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ဃ) موافقت تَفَاعُل ၏ ဥပမာ-إِخْتَصَمَ زَيْدٌ وعَمْرٌو သည် تَخَاصَمَ زَيْدٌ وعَمْرٌو (ဇိုက်နှင့်အမရ်အမှုဖြစ်ကြသည်/အငြင်းအခုံဖြစ်ကြသည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။

(င) موافقت إِسْتِفْعَال ၏ ဥပမာ-إِيْتَجَرَ သည် إِسْتَجَرَ (ထိုသူ အဖိုးအခတောင်းခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။

إِبْتِدَاء-၆

၁- مجرد ၌ရှိသော်လည်း إفتعال ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့်သာလာလေသည်။ ဥပမာ-إِسْتَلَمَ زَيْدٌ ဇိုက်ကျောက်တုန်းကိုနမ်းခဲ့သည်။၎င်း إستلم ၏ مجرد သည် سَلِمَ ဖြစ်၍အဓိပ္ပါယ်မှာ(ငြိမ်းချမ်းမှုဖြစ်သည်)

၂- إفتعال ၌သာလာရှိသည့် ဥပမာ-إِبْتَامَتِ الشَّاةُ ဆိတ်မြက်များကိုဟိုရှာ (ဒီ) သည်ရှာ ရှာခဲ့သည်။إِبْتَامَ ၏ أصل သည် إِبْتَيَمَ ဖြစ်သည်။

۞ خاصيةباب إِسْتِفْعَال ၏ များ ۞

☆ဤ باب တွင် خاصية –၁၀– ခုရှိသည်။☆

1-طَلَب 2-لِيَاقَت 3-وِجْدَان 4-حِسبَان 5-تَحوّل

6-إتخاذ

7-قصر 8-مطاوعت 9-موافقت 10-إبتداء

၁– طلب တောင်းဆိုခြင်း။

مـأخـذ -إِسْتَغْفَرْتُ اللّٰهَ ကိုတောင်းဆိုခြင်း၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။ ဥပမာ- إِسْتَغْفَرْتُ ၏ مأخذ သည် غُفْرَان (ခွင့်လွတ်မှု) ဖြစ်သည်။

၂– لياقت ထိုက်သက်ခြင်း။

لياقت ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။ဥပမာ- إِسْتَرْقَعَ الثَّوْبُ အဝတ်ဖာထေးရန်ထိုက်သက်သွားခဲ့သည်။إِسْتَرْقَعَ ၏ مأخذ သည် رُقْعَةٌ (အဝတ်အပေါက်အပြဲဖာထေးခြင်း)ဖြစ်သည်။

၃– وِجدان တွေ့ရှိခြင်း။

وجدان ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။ إِسْتَكْرَمْتُهٗ ကျွန်ုပ်ထိုသူကိုမွန်မြတ်သူဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။وجدان တွင် يَقِيْنٌ ၏အဓိပ္ပါယ်ပါဝင်သည်။

၄– حِسبَان ထင်မြင်ခြင်း။

အရာတခုကို مأخذ နှင့်ဆက်တွဲလျက်ရှိသည်ဟုထင်မြင်ခြင်းကိုခေါ်သည်။ ဥပမာ-إِسْتَحْسَنْتُهٗ ကျွန်ုပ်ထိုသူကိုကောင်းသည်ဟုထင်ခဲ့သည်။၎င်း၏ مأخذ

သည့်حَسَنٌ(ကောင်းခြင်း)ဖြစ်သည်။حِسْبَانٌ တွင် ظَنُّ၏အဓိပ္ပါယ်ပါဝင်သည်။

၅- تحوّل ဗီဇတခုမှတခုသို့ပြောင်းသွားခြင်း။

تحول ၏ဥပမာ-اِسْتَحْجَرَ الطِّيْنُ ရွှံ့သည်ကျောက်ခဲဖြစ်သွားသည်။

၎င်း၏ مأخذ သည် حَجَرٌ (ကျောက်ခဲ)ဖြစ်သည်။

၆- اتخاذ ပြုလုပ်ခြင်း။

اتخاذ ၏ဥပမာ- اِسْتَوْطَنَ الْقُرٰى ထိုသူရွာများကိုချက်မြုပ်ဒေသအဖြစ်ပြုလုပ်ခဲ့သည်။၎င်း၏مأخذ သည် وَطَنٌ(ချက်မြုပ်ဒေသ/မွေးရပ်မြေ) ဖြစ်သည်။

၇- قصر အတိုချုံးခြင်း။

قصر ၏ဥပမာ-اِسْتَرْجَعَ ထိုသူ إِنَّا لله وإِنَّا إِلَيه رَاجِعُوْنَ ဖတ်ခဲ့သည်။

၈- مطاوعت إفعال

مطاوعت إفعال ၏ဥပမာ- أَقَمْتُهُ فَاسْتَقَامَ ကျွန်ုပ်ထိုသူ့ကိုရပ်စေရာထိုသူရပ်တန့်ခဲ့သည်။

၉- موافقت

☆ ဤ باب တွင် موافقت လေးမျိုးရှိသည်။ ☆

(က) موافقت مجرد ၏ဥပမာ اِسْتَقَرَّ သည် قَرَّ (ရပ်တန့်ခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ခ) إفعال موافقت ၏ဥပမာ - إِسْتَجَابَ သည် أَجَابَ (ထိုသူလက်ခံအဖြေ ပေးခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ဂ) تفعّل موافقت ၏ဥပမာ - إِسْتَكْبَرَ သည် تَكَبَّرَ (ထိုသူမိမိ၏ကြီးမြတ် ကြောင်းကိုထုတ်ဖော်ခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ဃ) إفتعال موافقت ၏ဥပမာ - إِسْتَعْصَمَ သည် إِعْتَصَمَ (ထိုသူဂိုနာဟ်မှ ရှောင်ကျဉ်ခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

၁၀-إبتداء

(က) مجرد၌ရှိသောလည်း إستفعال ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့်သာလာလေသည်။ ဥပမာ- إِسْتَعَانَ ထိုသူချက်အောက်မွေးရိတ်ခဲ့သည်။၎င်း إستعان ၏ مجرد သည် عَانَ - يَعُوْنُ - عَوْنًا - (အလယ်အလတ်အရွယ်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေး သည်။

(ခ) باب إستفعال ၌သာလာရှိသည့် ဥပမာ- إِسْتَاجَزَ ထိုသူမှီအုန်း မှီခဲ့သည်။

۞ خاصية باب إنفعال ၏ များ ۞

☆၎င်း باب တွင် خاصية -၅- ခုရှိသည်။☆

١- لزوم -٢ علاج -٣ مطاوعت -٤ موافقت -٥ إبتداء

၁-لزوم

باب إنفعال သည်အမြဲတမ်း فعل لازم အတွက်သာလာလေသည်။

ဥပမာ-إِنْفَرَحَ ထိုသူပျော်ရွှင်ခဲ့သည်။၄င်း فعل ၏ مجرد သည်လည်း لازم

အတွက်သာလာလေသည်။ဥပမာ-فَرِحَ

အကယ်၍ فعل တခုသည် مجرد ၌ متعدى ဖြစ်သော်လည်း၄င်း فعل ကို

باب إنفعال မှယူလာပါက فعل لازم ဖြစ်သွားသည်။

ဥပမာ-فَطَرَ ထိုသူဖောက်ခဲ့သည်။ إِنْفَطَرَ ထိုအရာပေါက်ပြဲခဲ့သည်။

၂-علاج

علاج တွင်အသုံးပြုသော فعل သည်ခန္ဓာကိုယ်အပြင်ပိုင်းဖြင့်သာသိရှိနိုင်သော

နေရာတွင်သာအသုံးပြုသည်။ဥပမာ-إِنْكَسَرَ الْيَدُ လက်ကျိုးခဲ့သည်။

إِنْعَرَفَ (ထိုသူသိခဲ့သည်)ဟုအသုံးပြု၍မရပါ။အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် သိရှိ

ခြင်းသည် နှလုံးသားနှင့်သာသက်ဆိုင်၍ခန္ဓာကိုယ် အပြင်ပိုင်းနှင့် မသက်ဆိုင်

သည့်အတွက်ဖြစ်လေသည်။

၃-مطاوعت

(က) مجرد مطاوعت ၏ဥပမာ-كَسَرْتُهُ فَانْكَسَرَ ကျွန်ုပ်ထိုအရာကိုချိုး

လိုက်ရာ ထိုအရာကျိုးသွားသည်။

(ခ) إفعال مطاوعت ၏ဥပမာ-أَغْلَقْتُ الْبَابَ فَانْغَلَقَ ကျွန်ုပ်တံခါးကို

ပိတ်လိုက်ရာ တံခါးပိတ်သွားသည်။

၄-موافقت

☆ဤ باب တွင် موافقت နှစ်မျိုးရှိလေသည်။☆

(က) مجرد موافقت ၏ဥပမာ-اِنْفَطَئَتِ النَّارُ သည် طَفِئَتِ النَّارُ (မီးငြိမ်း သွားသည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ခ) إفعال موافقت ၏ဥပမာ-اِنْحَجَزَ သည် أَحْجَزَ (ထိုသူ حِجَاز သို့ဝင်ခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။ဤ موافقت إفعال သည်ရှားပါး၏။

၅-إبتداء

(က) مجرد ၌ရှိသော်လည်း إنفعال ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့်သာလာလေသည်။ ဥပမာ- اِنْطَلَقَ زَيْدٌ ဇိုက်သွားခဲ့သည်။ ၄င်း၏ مجرد သည် طَلُقَ (ထိုသူရွှင်ပြခဲ့သည်)ဖြစ်သည်။

(ခ) باب اِنفعال ၌သာလာသည့်ဥပမာ-اِنْجَحَرَ ထိုသူလိုင်ဂူထဲဝင်ခဲ့သည်။

မှတ်ချက်။ ။ باب إنفعال ၏ كلمة فاء တွင် ل ــ م ــ ن ــ ر နှင့် حرف لين တို့သည်(လေးလံမှုဖြစ်စေသည့်အတွက်ကြောင့်)မလာပါ။ အကယ်၍အထက်ပါစားလုံးများသည် فاء كلمة တွင်လာရှိသော် ၄င်း فعل ကို باب إفتعال မှယူဆောင်လာရမည်။ဥပမာ- اِنْتَقَلَ - اِرْتَفَعَ

☆☆☆

۞ خاصيةباب إفْعِيعَال၏များ ۞

☆၎င်း باب တွင် خاصية -၄- ခုရှိသည်။☆

مو افقت -၄ مطاوعت -၃ مبالغة -၂ لزوم -၁

لزوم -၁

افعيعال ၏အများပိုင်းသည် فعل لازم အတွက်သာလာလေသည်။

ဥပမာ- إِمْلَوْلَحَ الْمَاءُ ရေ ငံသွားသည်။

مبالغة -၂

مبالغة ၏ဥပမာ- إِعْشَوْشَبَتِ الْأَرْضُ မြေပြင်၌မြက်များစွာဖြစ်ရှိခဲ့သည်။

مطاوعت -၃

مجرد مطاوعت ၏ဥပမာ - ثَنَيْتُهُ فَاثْنَوْنَى ကျွန်ုပ်သူ့ကိုလှည့်ပေးလိုက်ရာ သူလှည့်သွားခဲ့သည်။

موافقت -၄

موافقت إستفعال ၏ဥပမာ -إِحْلَوْلَيْتُهُ ၏အဓိပ္ပါယ်သည် إِسْتَحْلَيْتُهُ (ကျွန်ုပ်ထိုအရာကို ချိုမြသည်ဟုထင်ခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ဖြစ်သည်။

باب اِفعيعال သည်တခါတရံ باب اِفعال ၏အဓိပ္ပါယ်နှင့်လာသည်။

ဥပမာ- اِحْلَوْلَى သည် أَحْلَى (ချိုမြသည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

တခါတရံ تَفَعُّلُ ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။ဥပမာ- اِخْشَوْشَنَ သည် تَخَشَّنَ (ထိုသူကြမ်းတမ်းခက်ခဲသည်) ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

☆☆☆

۞ إفعيلال နှင့်باب إفعلال ၏ များ ۞

☆၎င်း بابနှစ်ခုလုံးတွင် خاصية -၄- ခုစီရှိသည်။☆

عيب-၄ لون-၃ مبالغة-၂ لزوم-၁

لزوم-၁

ဤ باب နှစ်ခုလုံးသည် فعل لازم အတွက်လာလေသည်။

إفعلال ၏ဥပမာ- إِحْمَرَّ အနီရောင်ဖြစ်သွားခဲ့သည်။

إفعيلال ၏ဥပမာ- إِحْمَارَّ အနီရောင်ဖြစ်သွားခဲ့သည်။

مبالغة-၂

إفعلال ၏ဥပမာ- إِصْفَرَّ အလွန်ဝါသွားသည်။

إفعيلال ၏ဥပမာ- إِصْفَارَّ အလွန်ဝါသွားသည်။

لَون-၃

အရောင်နှင့်ပါတ်သက်သော فعلများသည်ဤ بابနှစ်ခုမှလာလေသည်။

إفعلال ၏ဥပမာ- إِشْهَبَّ ထိုသူအလွန်ဖြူသွားခဲ့သည်။

إفعيلال ၏ဥပမာ- إِشْهَابَّ ထိုသူအလွန်ဖြူသွားခဲ့သည်။

၄-عيب

အပေါ်ယံအပြစ်အနာအစာကိုပြရန်အတွက်ဤ باب နှစ်ခုမှသုံးလေသည်။

إفعلال ၏ဥပမာ-إِعْوَرَّ မျက်လုံးတဖက်ကန်းဖြစ်ခဲ့သည်။

إفعيلال ၏ဥပမာ-إِعْوَارَّ မျက်လုံးတဖက်ကန်းဖြစ်ခဲ့သည်။

☆☆☆

۞ خَاصية باب إفعِوَّال ၏ များ ۞

☆ဤ باب တွင် خاصية နှစ်ခုရှိသည်။☆

၁- إِقْتِضَاب ၂- مبالغة

၁-إقتضاب ၏အဓိပ္ပါယ်မှာ فعل တခုသည် ثلاثي مجرد ၌လုံးဝ မ

လာရှိဘဲအခြားသော باب ၌သာလာရှိလေသည်။

إقتضاب နှင့် مبالغة နှစ်မျိုးလုံး၏ဥပမာ-إِجْلَوَّذَ အပြေးမြန်သည်။

۞ خَاصية باب فَعْلَلَةٌ ၏ များ ۞

၎င်း باب သည် خاصية များစွာရှိသည့်အနက်မှာ

၁-قصر ၂-مأخذ إلباس ၃-خواص لفظى

၁-قصر

قصر ၏ဥပမာ-بَسْمَلَ (ထိုသူ بسم الله ဆိုခဲ့သည်)

၂- إلباس مأخذ

إلباس مأخذ ၏ဥပမာ-بَرْقَعْتُهَا ကျွန်ုပ်သူမကိုဘုတ်ရုံခြုံဝတ်ပေးခဲ့သည်။ بَرْقَعْتُ ၏ مأخذ သည် بُرْقُعٌ (ခြုံထည်)ဖြစ်သည်။

၃- خواص لفظى

باب အများပိုင်းတွင် အဓိပ္ပါယ်နှင့်သာထူးခြားချက်ရှိသော်လည်း باب فعللة တွင် (لفظ) စာလုံးများ၏ထူးခြားချက်များလည်း လာရှိသေးသည်။

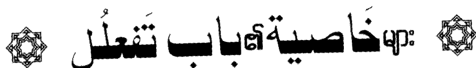
باب فعللة မှလာသော فعل များသည် صحيح နှင့် مضاعف သာလာရှိသည်။

صحيح ၏ဥပမာ-دَحْرَجَ ။ مضاعف ၏ဥပမာ-وَسْوَسَ

مهموز အဖြင့်နှင့်လာခြင်းသည် အလွန်ရှားပါးလေသည်။

ဥပမာ-طَأْطَأَ ဦးခေါင်းညွတ်ခြင်း ၏ အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။

☆☆☆

خاصية ၏ باب تَفَعْلُل များ

☆၎င်း باب တွင် خاصية နှစ်ခုရှိလေသည်။☆

၁- مطاوعت فَعْلَلَة ၂- إِقْتِضَابٌ

၁- مطاوعت فعللة ၏ ဥပမာ-دَحْرَجْتُهُ فَتَدَحْرَجَ

၂- إِقْتِضَاب ၏ ဥပမာ-تَهَبْرَسَ ၎င်း تَهَبْرَسَ သည် تَبَخْتَرَ (ဝင့်ကြွား

စွာရောက်လှမ်းသည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။၎င်း تَبَهْــــرَسَ သည်

د مجر တွင်မလာပါ။

۞ خَاصيةباب إِفْعِنْلال ၏များ ۞

☆၎င်း باب တွင် خاصية နှစ်ခုရှိသည်။☆

၁-لزوم ၂-مطاوعت فعللة

၎င်း خاصية နှစ်မျိုးလုံး၏ဥပမာ- ثَعْجَرْتُهُ فَاثْعَنْجَرَ ကျွန်ုပ်သည်၏သွေးကိုစီးဆင်းအောင်လုပ်ခဲ့ရာ သွေးစီးဆင်းသွားခဲ့သည်။

۞ خَاصيةباب إِفْعِلَّال ၏များ ۞

☆၎င်း باب တွင် خاصية သုံးခုရှိသည်။☆

၁-لزوم ၂- مطاوعت فعللة ၃-إِقتِضَاب

١+ ٢- لزوم နှင့် مطاوعت နှစ်မျိုးလုံး၏ဥပမာ- طَمْأَنْتُهُ فَاطْمَأَنَّ ကျွန်ုပ်သည်ကိုစိတ်ချမ်းမြေ့အောင်လုပ်ပေးခဲ့ရာသူစိတ်ချမ်းမြေ့သွားခဲ့သည်။

၃- إِقتِضَاب ၏ဥပမာ- إِكْفَهَرَّ النَّجْمُ ညအမှောင်၌ ကြယ်တာရာ လင်းဝင်းဝင်းခဲ့သည်။ إِكْفَهَرَّ သည် مجرد မလာပါ။

تمت

باب များတွင်ထပ်ခါထပ်ခါလာရှိသော خاصية များ

၁။ مبالغة။ သည် باب نصر - باب ضرب - باب اِفعال -
باب تفعيل - باب اِفعلال - باب اِفعِيلال - باب اِفعيعال နှင့်
باب اِفعِوّال များမှလာလေသည်။

၂။ تعدية۔ تصيير - سلب مأخذ - بلوغ စသည့် خاصية များသည်
باب اِفعال နှင့် باب تفعيل များမှလာရှိလေသည်။

၃။ وِجدان။ သည် باب اِفعال နှင့် باب اِستفعال များမှလာရှိလေ
သည်။

၄။ صيرورت။ သည် باب اِفعال - باب تفعيل - باب تفعُّل များမှ
လာရှိလေသည်။

၅။ لياقت။ သည် باب اِفعال နှင့် باب اِستفعال မှလာရှိလေသည်။

၆။ اِبتداء။ သည် باب اِفعال - باب تفعيل - باب مفاعلة -
باب تفعل - باب تفاعُل - باب اِفتعال - باب اِستفعال နှင့်
باب اِنفعال များမှလာရှိလေသည်။

၇။ موافقت။ သည် باب اِفعال - باب تفعيل - باب مفاعلة -
باب تَفعُّل - باب تفاعل - باب اِفتعال - باب اِستفعال -
باب اِنفعال နှင့် باب اِفعيعال များမှလာရှိလေသည်။

၈။ مطاوعت။ သည် باب اِفعال - باب تفعُّل - باب تفاعل - باب اِفتعال - باب اِستفعال - باب اِنفعال - باب اِفعيعال - باب تفعيل - باب تفَعُلُل - باب اِفعِنلال နှင့် باب اِفعلال များမှလာရှိလေသည်။

၉။ قصر။ သည် باب تفعل - باب اِستفعال နှင့် باب فَعُلَلَة များမှလာရှိလေသည်။

၁၀။ اِلباس مأخذ။ သည် باب تَفعِيل နှင့် باب فَعُللة များမှလာရှိလေသည်။

၁၁။ اِتخاذ။ သည် باب تَفَعُّل - باب اِستِفعَال နှင့် باب تَفَعُلُل များမှလာရှိလေသည်။

၁၂။ تَحول။ သည် باب تَفعل - باب اِستفعال နှင့် باب تَفَعُلل များမှလာရှိလေသည်။

၁၃။ لزوم။ သည် باب اِنفعال - باب اِفعِلال - باب اِفعيلال - باب اِفعُوّال - باب اِفعِنلال နှင့် باب اِفُعال များမှလာရှိလေသည်။

تمت وبالفضل عمت

ကိုးကားကျမ်းများ

قواعد الصرف وخاصيات الأبواب - مولانا حسين أحمدهريدوارى

آسآن خاصيات ابواب - مفتى سعيد مشتاق حصيرى

علم الصرف آخرين - مولانا مشتاق أحمد جرتهاولى

تحفة خاصيات أبواب - مولانا محمد راشد معروفى

ဆက်လက်ထွက်ရှိမည့်စာအုပ်များ (ان شاء اللّٰه)

معین النحو علی هدا یة النحو

ایضاح السراجی علی تقریر معراجی

معین البلاغة

ထွက်ရှိပြီး စာအုပ်များ (ماشاء اللّٰه)

ایضاح المنطق

ایضاح السراجی

معین اصول الفقه

علم الصرف (٣)

معین السیر فی هدی خیر البشر

خاصيات

